

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Формування системи обліку і внутрішньогосподарського контролю
розрахунків з постачальниками і підрядниками та напрямки їх
вдосконалення на підприємстві

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Олена ПУРІС

Науковий керівник,
к.е.н., доцент

Сергій ЮРЧЕНКО

науковий ступінь, посада

Дніпро – 2024

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Облік і оподаткування»**Спеціальність:** 071 «Облік і оподаткування»**Рівень вищої освіти:** другий (магістр)**ЗАТВЕРДЖУЮ****Зав. кафедри** _____ **Ігор ПРИХОДЬКО**

« _____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ**Пуріс Олені Сергіївні**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Формування системи обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками та напрямки їх вдосконалення на підприємстві**Науковий керівник:** Юрченко Сергій Васильович, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від 20 листопада 2023 року № 3509

2. Термін подання здобувачем роботи: 09 лютого 2024 р.**3. Вихідні дані до роботи:** чинні нормативні акти з обліку та внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками, наукові статті, тези доповідей на науково-практичних конференціях, фінансова звітність С(Ф)Г «Фаворит» Солонянського району Дніпропетровської області**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)**Вступ. Теоретичні аспекти обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Стан обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві та його вдосконалення. Вдосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Висновки і пропозиції.**5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)**Місце розрахунків з постачальниками і підрядниками в кругообігу ресурсів підприємства. Завдання обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Нормативне забезпечення обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. Динаміка показників майнового стану С(Ф)Г «Фаворит». Динаміка структури майна та питомої ваги необоротних активів С(Ф)Г «Фаворит». Динаміка структури оборотних активів С(Ф)Г «Фаворит». Динаміка структури джерел утворення майна С(Ф)Г «Фаворит». Динаміка результатів діяльності С(Ф)Г «Фаворит». Динаміка показників ділової активності С(Ф)Г «Фаворит». Організаційні аспекти формування системи обліку в С(Ф)Г «Фаворит». Формування системи обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками в пропонованій спеціалізованій комп'ютерній програмі AgriAnalytica. Показники оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і

підрядниками в С(Ф)Г «Фаворит». Динаміка співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості С(Ф)Г «Фаворит». Динаміка показників ліквідності С(Ф)Г «Фаворит». Методичні аспекти формування системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. Розроблений тест внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Розроблений алгоритм системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Теоретичні аспекти обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві	Квітень - травень 2023р.	
2.	Аналіз ефективності діяльності досліджуваного господарства	Червень - липень 2023р.	
3.	Стан обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві та його вдосконалення	Серпень - вересень 2023р.	
4.	Вдосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві	Жовтень - листопад 2023р.	
5.	Вступ	Грудень 2023	
6.	Висновки і пропозиції	Грудень 2023р.	
7.	Оформлення роботи	Січень 2024р.	

Здобувач _____
(підпис)

Олена ПУРІС _____
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Сергій ЮРЧЕНКО _____
(прізвище та ініціали)

Зміст

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	11
1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві	11
1.2. Розрахунки з постачальниками і підрядниками як об'єкт обліку і внутрішньогосподарського контролю на підприємстві	14
1.3. Нормативне забезпечення обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками	18
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	24
2.1. Аналіз показників діяльності С(Ф)Г «Фаворит»	25
2.2. Організаційні аспекти формування системи обліку в досліджуваному господарстві	31
2.3. Облікове забезпечення розрахунків з постачальниками і підрядниками в досліджуваному господарстві	33
2.4. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками	36
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ	41

НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Аналітичний інструментарій внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві	41
3.2. Методика внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві	44
3.3. Шляхи вдосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві	47
Висновки до розділу 3	49
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

РЕФЕРАТ

Тема: «Формування системи обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками та напрямки їх вдосконалення на підприємстві»

Кваліфікаційна робота містить: 63 с., 12 рис., 5 табл., 51 літературне джерело.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві.

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з обліком внутрішньогосподарським контролем розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з обліком і внутрішньогосподарським контролем розрахунків з постачальниками і підрядниками та розробка практичних рекомендацій з їх вдосконалення на підприємстві.

Методи дослідження – метод монографічного дослідження, прийоми синтезу і аналізу, методи систематизації, узагальнення і опису, економіко - статистичні методи, графічний й табличний методи, системний та логічний підхід.

Розкрито економічну сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві, проаналізовано розрахунки з постачальниками і підрядниками як об'єкт обліку і внутрішньогосподарського контролю на підприємстві; досліджено нормативне забезпечення обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. Проаналізовано показники діяльності С(Ф)Г «Фаворит», досліджено організаційні аспекти формування системи обліку в досліджуваному господарстві, розкрито облікове забезпечення розрахунків з постачальниками і підрядниками в досліджуваному господарстві, запропоновано шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками. Розкрито аналітичний інструментарій внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві, досліджено методіку внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві, розроблено шляхи вдосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві.

Результати впроваджені в діяльність С(Ф)Г «Фаворит» Солонянського району Дніпропетровської області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

РОЗРАХУНКИ, ПОСТАЧАЛЬНИКИ, ПІДРЯДНИКИ,
ПІДПРИЄМСТВО, ОБЛІК, ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ,
ВДОСКОНАЛЕННЯ

ABSTRACT

Topic: «Formation of the accounting system and internal control of payments with suppliers and contractors and directions their improvement at the enterprise»

The qualification work contains: 63 pages, 12 figures, 5 tables, 51 literary sources.

The object of the qualification study is the process of settlements with suppliers and contractors at the enterprise.

The subject of the qualification study is a set of theoretical and applied issues related to accounting and intra-economic control of payments with suppliers and contractors at the enterprise.

The purpose of the qualification work is the analysis of theoretical and applied issues related to the accounting and internal control of payments with suppliers and contractors and the development of practical recommendations for their improvement at the enterprise.

Research methods – monographic research method, methods of synthesis and analysis, methods of systematization, generalization and description, economic and statistical methods, graphical and tabular methods, systematic and logical approach.

The economic essence of settlements with suppliers and contractors at the enterprise was revealed, settlements with suppliers and contractors were analyzed as an object of accounting and internal economic control at the enterprise; regulatory support for accounting and intra-economic control of payments with suppliers and contractors was investigated. The indicators of the activity of S(F)G "Favorit" were analyzed, the organizational aspects of the formation of the accounting system in the studied economy were investigated, the accounting support for payments with suppliers and contractors in the studied economy was revealed, ways of improving the accounting of payments with suppliers and contractors were proposed. The analytical toolkit of intra-economic control of settlements with suppliers and contractors at the enterprise was disclosed, the methodology of intra-economic control of settlements with suppliers and contractors at the enterprise was studied, ways of improving intra-economic control of settlements with suppliers and contractors at the enterprise were developed.

The results are implemented in the activities of the "Favorite" S(F)G of the Solonya district of the Dnipropetrovsk region.

KEYWORDS

CALCULATIONS, SUPPLIERS, CONTRACTORS, ENTERPRISE, ACCOUNTING, INTERNAL CONTROL, IMPROVEMENT

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Будь-яка господарська діяльність пов'язана з процесом постачання, який передбачає участь в цьому процесі певних осіб – як юридичних, так і фізичних, які поставляють цінності на підприємство, виконують певні роботи або надають окремі послуги. Тому важливим є підтримка взаємовигідних відносин з бізнес-партнерами задля безперебійності діяльності. На це впливає своєчасність розрахунків з постачальниками і підрядниками, що впливає на ділову репутацію підприємства в бізнес-середовищі.

Вчені аналізують ефективність розрахунків з постачальниками і підрядниками з точки зору формування системи обліку і внутрішньогосподарського контролю з метою пошуку напрямків їх вдосконалення. Відмітимо праці таких вчених, як: Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А., Гайдаржийської О.М., Попович О.В., Кромбет А.Ю., Гевлич І.Г., Бабій А.В. – в контексті дослідження теоретичних питань; Белозерцева В. С., Худякової О. С., Буркової Л. А., Георгієвої М. Ю. , Гончарук С., Чапко Т., Круковської О. – в частині практичних питань обліку і контролю. Наукові доробки Коновалової К.Т., Макарової А.С., Бондаренко Н.М., Ляшенко А.Р. , Меліхової Т. О., Феофанова Л. К., Присяжнюк Д. В. присвячено удосконаленню обліку і контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. Суттєвий інтерес фахівців до проблематики формування системи обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками підтверджує актуальність теми кваліфікаційного дослідження.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в аналізі теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з обліком і внутрішньогосподарським контролем розрахунків з постачальниками і підрядниками та розробці практичних рекомендацій з їх вдосконалення на підприємстві.

Для досягнення вищенаведеної мети в кваліфікаційній роботі поставлено і вирішено наступні завдання:

- розкрити економічну сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві;
- проаналізувати розрахунки з постачальниками і підрядниками як об'єкт обліку і внутрішньогосподарського контролю на підприємстві;
- дослідити нормативне забезпечення обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками;
- проаналізувати показники діяльності С(Ф)Г «Фаворит»;
- дослідити організаційні аспекти формування системи обліку в досліджуваному господарстві;
- розкрити облікове забезпечення розрахунків з постачальниками і підрядниками в досліджуваному господарстві;
- запропонувати шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками;
- розкрити аналітичний інструментарій внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві;
- дослідити методику внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві;
- розробити шляхи вдосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві.

Об'єктом кваліфікаційного дослідження є процес розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві.

Предметом кваліфікаційного дослідження є сукупність теоретичних та прикладних питань, пов'язаних з обліком і внутрішньогосподарським контролем розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві.

Методи дослідження. Для досягнення мети кваліфікаційного дослідження було використано метод монографічного дослідження, що передбачає огляд наукової літератури з теми дослідження; аналіз наукових

досліджень було наведено завдяки прийому синтезу і аналізу, методам систематизації, узагальнення і опису. В процесі дослідження практичних аспектів, пов'язаних з обліком і внутрішньогосподарським контролем розрахунків з постачальниками і підрядниками в досліджуваному господарстві, було застосовано економіко - статистичні методи, графічний й табличний методи. Основні результати дослідження було сформульовано у вигляді наукової новизни за допомогою системного та логічного підходу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці обґрунтованих та практико-орієнтованих організаційних та методичних аспектів для оптимізації системи обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Основні результати дослідження містять елементи наукової новизни, зокрема:

удосконалено:

- організаційний підхід до формування системи обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками шляхом впровадження спеціалізованої хмарної платформи AgriAnalytica, розробленої під потреби фермерського господарства та реалізації облікових завдань;

- методичний підхід до формування системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві в частині пропонованого тесту перевірки ефективності системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками, що дозволить виявити проблемні аспекти цієї ділянки господарського процесу і намітити конкретні шляхи їх удосконалення;

дістало подальшого розвитку:

- регламентація послідовності дій контролера щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками в фермерському господарстві в частині розробленого алгоритму системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві, що

дозволить уніфікувати контрольні процедури для оптимізації управлінських рішень.

Публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи представлено в 1 науковій праці у колективній монографії.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 51 найменування. Загальний обсяг роботи складає 63 сторінки комп'ютерного тексту, робота містить 5 таблиць та 12 рисунків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві

Бізнес-процеси на підприємстві зумовлюють необхідність побудови та налагодження взаємовідносин з різними партнерами в частині поповнення запасів, надання послуг чи виконання робіт для виробництва і реалізації продукції. Підтримуємо думку Белозерцева В. С. та Худякової О. С., що «підприємства в сучасних умовах господарювання діють в умовах невизначеності, особливо при здійсненні господарських операцій, що пов'язані з розрахунками з контрагентами» [4]. Фахівці Гончарук С.М. та Чапко Т.С. акцентують, що «у сучасних ринкових умовах підприємства в процесі виробничої, комерційної, посередницької та іншої діяльності вступають у різноманітні взаємовідносини з великою кількістю юридичних і фізичних осіб» [11]. Вчені Бержанір І.А., Бержанір А.Л. та Ящук Т.А. наголошують, що «розрахунками завершується обіг втіленої в готову продукцію вартості активів підприємства і створюються умови для початку нового економічного обігу» [3]. Круковська О.В. зазначає, що «процес придбання (постачання) засобів аграрного виробництва є важливою передумовою для здійснення основної діяльності» [17].

Круковська О.В. відзначає, що «особливе місце в кредиторській заборгованості займають численні розрахунки з постачальниками і підрядниками» [17]. Погоджуємось з думкою Бержанір І.А., Бержанір А.Л. та Ящук Т.А., що «розрахунки за товарними операціями, пов'язані з переміщення товару, – це розрахунки з постачальниками і підрядниками» [3]. На цьому також наголошують фахівці Примуш Ю. та Головченко Є.,

зокрема, «основними контрагентами підприємств із закупівлі предметів та засобів праці є постачальники та підрядники» [36]. Белозерцев В. С. та Худякова О. С. акцентують, що «постачальники — це господарські одиниці й окремі особи, що забезпечують фірму і її конкурентів матеріальними ресурсами, необхідними для виробництва конкретних товарів і послуг» [4].

Підтримуємо думку Гайдаржийської О.М., Попович О.В. та Кромбет А.Ю., що «розрахунки з постачальниками і підрядниками є важливим елементом складного механізму будь-якого підприємства» [8]. Вчені Тарасова О.В. та Курдасова Н.О. акцентують, що «партнерські відносини з постачальниками та підрядниками мають забезпечувати безперервне постачання товарно-матеріальних цінностей, своєчасне та якісне надання послуг і вчасне погашення зобов'язань між контрагентами» [45]. Меліхова Т. О., Феофанов Л. К. та Присяжнюк Д. В. відзначають, що «у сучасному світі постачальники відіграють велику роль, оскільки від злагодженої роботи з контрагентами залежить ритмічність роботи підприємства» [21].

Погоджуємось з вченими Колумбет О., Давидюк Н. та Блінцової Н., що «ефективність діяльності будь-якого підприємства насамперед залежить від швидкості та якості здійснення ним розрахунків за своїми зобов'язаннями перед контрагентами» [14]. Бержанір І.А., Бержанір А.Л. та Ящук Т.А. наголошують, що «зобов'язання виникають через наявні (завдяки минулим операціям або подіям) борги підприємства чи щодо передачі певних активів або надання послуг іншому підприємству в майбутньому» [3]. На думку Примуш Ю. та Головченко Є., «зобов'язання перед постачальниками та підрядниками становлять кредиторську заборгованість підприємства. Вона відбивається в балансі в структурі пасивів підприємства, оскільки вони є джерелом утворення майна економічного суб'єкта» [36].

На думку Буркова Л. А. та Георгієва М. Ю., «за своєю сутністю розрахунки з постачальниками та підрядниками відносяться до поточних зобов'язань підприємства, що виникають під час розрахунків внаслідок постачання продукції чи надання послуг» [7]. Вчені Тарасова О.В. та

Курдасова Н.О. відзначають, що «причиною виникнення величезної кредиторської заборгованості досить часто стає недосконалість розрахунків із вітчизняними і зарубіжними постачальниками та підрядниками, недогляд працівників, зловживання службовими повноваженнями та фінансові махінації» [45]. Фахівці Примуш Ю. та Головченко Є. акцентують, що «оптимізація розрахунків із постачальниками та підрядниками дозволить зміцнити розрахунково-платіжну дисципліну і знизить ризик банкрутства підприємства» [36].

Закупівля товарно-матеріальних цінностей здійснюється завдяки взаємовідносинам з постачальниками, в процесі виробництва відбувається використання ТМЦ в процесі виробництва, а також споживання робіт та послуг підрядників. Кругообіг ресурсів на підприємстві завершується реалізацією виробленої продукції, в процесі якого також може виникнути потреба в залучення підрядників для виконання робіт чи надання послуг. Місце розрахунків з постачальниками і підрядниками в кругообігу ресурсів підприємства узагальнено на рис. 1.1.

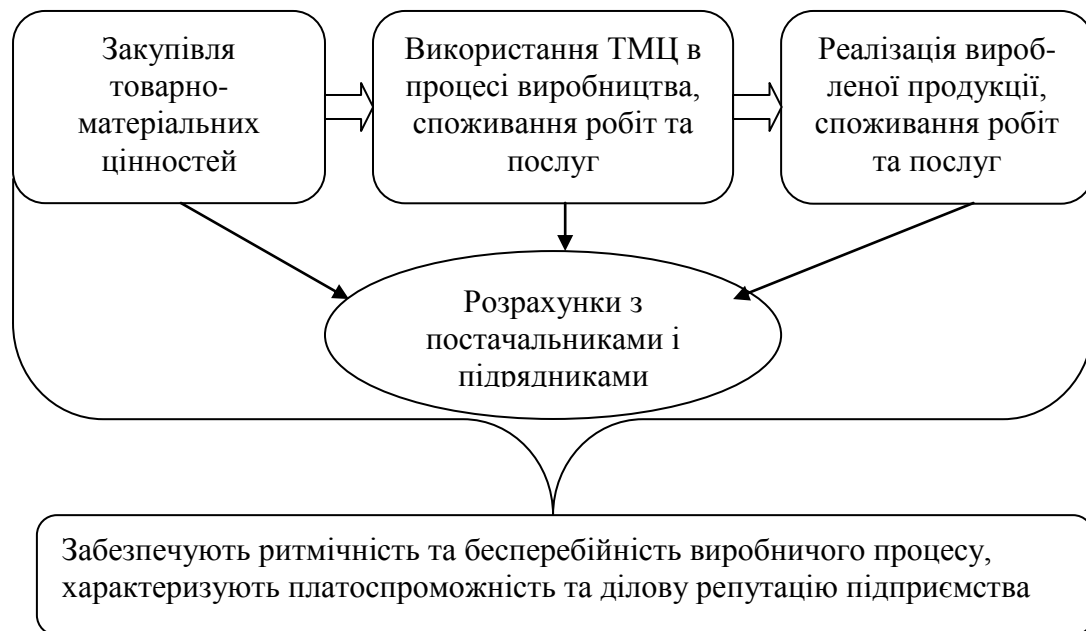

Рис. 1.1. Місце розрахунків з постачальниками і підрядниками в кругообігу ресурсів підприємства

Таким чином, бізнес-процеси на підприємстві зумовлюють необхідність побудови та налагодження взаємовідносин з різними партнерами в частині поповнення запасів, надання послуг чи виконання робіт для виробництва і реалізації продукції. Закупівля товарно-матеріальних цінностей здійснюється завдяки взаємовідносинам з постачальниками, в процесі виробництва відбувається використання ТМЦ в процесі виробництва, а також споживання робіт та послуг підрядників. Кругообіг ресурсів на підприємстві завершується реалізацією виробленої продукції, в процесі якого також може виникнути потреба в залучення підрядників для виконання робіт чи надання послуг. Розрахунки з постачальниками і підрядниками забезпечують ритмічність та безперебійність виробничого процесу та характеризують платоспроможність й ділову репутацію підприємства.

1.2. Розрахунки з постачальниками і підрядниками як об'єкт обліку і внутрішньогосподарського контролю на підприємстві

Розрахунки з постачальниками і підрядниками мають суттєвий вплив на ділову репутацію підприємства, тому зумовлюють потребу в формуванні якісної системи обліку і внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. Підтримуємо думку Коновалової К.Т. та Макарової А.С., що «кредиторська заборгованість дає змогу підприємству тимчасово користуватися запозиченими коштами, але, з іншого боку, зменшує показники платоспроможності й ліквідності» [16]. Вчені Гайдаржийська О.М., Попович О.В. та Кромбет А.Ю. наголошують, що поширеним «видом кредиторської заборгованості у сучасному господарюванні є заборгованість перед постачальниками та підрядниками за поставлені виробничі запаси, надані послуги та не сплачені в необхідні терміни роботи» [8].

Фахівчиня Ляшенко А.Р. акцентує, що «розрахунки мають постійно діючий, динамічний характер, потребують певних управлінських впливів, що

вимагає відповідної економічної інформації, провідна роль у загальній сукупності якої належить обліковій інформації» [19]. Погоджуємось з твердженням Гайдаржийської О.М., Попович О.В. та Кромбет А.Ю., що «розрахунки з постачальниками та підрядниками займають вагоме місце в системі розрахункових операцій, а також є найважливішим складником бухгалтерської діяльності» [8].

Вчені Примуш Ю. та Головченко Є. наголошують, що «ведення обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками є важливим складником для забезпечення ефективної співпраці з іншими підприємствами» [36]. Фахівці Гончарук С.М. та Чапко Т.С. акцентують, що «у сучасних реаліях задля забезпечення ефективності підприємства вагому роль відіграють правильність та своєчасність введення облікових розрахунків з підрядниками» [11]. Згодні з думкою Беляєвої Л.А. та Сисун К.О., що «розрахунки з постачальниками та підрядниками також тягнуть за собою розрахунки з бюджетом за податковими та іншими зобов'язаннями, що вимагає особливої уважності в обліку» [5]. Процес оподаткування розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками зумовлює вимоги щодо своєчасності, достовірності, законності та правильності формування інформаційно-аналітичного ресурсу на підприємстві.

Як зазначають Примуш Ю. та Головченко Є., «у сучасних умовах господарювання раціональна організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства є одним із пріоритетних напрямів удосконалення та трансформації існуючої бухгалтерської системи» [36]. На думку Гайдаржийської О.М., Попович О.В. та Кромбет А.Ю., «порядок і форми розрахунків із постачальниками визначаються господарськими договорами, внаслідок виконання яких у підприємства виникають поточні зобов'язання – кредиторська заборгованість» [8]. Вчені Бержанір І.А., Бержанір А.Л. та Ящук Т.А. наголошують, що «раціональна організація обліку зобов'язань сприяє зміцненню договірної і розрахункової дисципліни, прискоренню оборотності оборотних коштів» [3]. Фахівчиня

Бондаренко Н.М. наголошує, що «від правильної організації обліку і контролю зобов'язань залежать договірна і розрахункова дисципліни, ділова репутація суб'єкта підприємницької діяльності» [6].

Погоджуємось з думкою Гончарук С. та Чапко Т., що «належним чином задокументовані та проаналізовані розрахунки з постачальниками виступають одним із основних факторів платоспроможності та ефективної діяльності підприємства в майбутньому» [11]. Підтримуємо думку Круковської О.В., що «суб'єкти господарської діяльності на перший план висувають вирішення власних проблем замість виконання фінансових зобов'язань по платежах перед кредиторами» [17].

Фахівчині Беляєва Л.А. та Сисун К.О. акцентують, що «ведення обліку й контролю розрахунків навіть у кризових умовах дає змогу своєчасно відстежувати наявність заборгованості й будувати відносини з контрагентами без загроз фінансовій стійкості бізнесу» [5]. Як стверджують фахівчині Буркова Л. А. та Георгієва М. Ю., «для правильного та своєчасного проведення розрахунків із постачальниками та підрядниками, для здійснення ефективного внутрішнього контролю щодо них обліково-аналітична інформація набуває великого значення» [7]. Бондаренко Н.М. наголошує на меті внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками, зокрема «перевірка реальності розрахунків із постачальниками за товари, роботи, послуги, правильності складання відповідних первинних документів дотримання законності проведених операцій, достовірність відображення у фінансовій звітності» [6].

Формування системи обліку розрахунки із постачальниками та підрядниками передбачає реалізацію завдань щодо достовірності документування розрахункових операцій; правильності та законності облікового відображення розрахункових операцій; своєчасності податкового обліку розрахункових операцій; аналізу стану погашення заборгованості за розрахунками та взаємозвірки розрахунків. Формування системи внутрішньогосподарського контролю забезпечує перевірку обґрунтованості

документування розрахункових операцій; перевірку платіжної дисципліни; виявлення та аналіз помилок та порушень в частині вимог чинного законодавства; оцінку та аналіз інформаційного ресурсу для потреб управління. Завдання обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві узагальнено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Завдання обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві

Таким чином, розрахунки з постачальниками і підрядниками мають суттєвий вплив на ділову репутацію підприємства, тому зумовлюють потребу в формуванні якісної системи обліку і внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. Формування системи обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками передбачає реалізацію завдань щодо достовірності документування розрахункових операцій; правильності та законності облікового відображення розрахункових операцій; своєчасності податкового

обліку розрахункових операцій; аналізу стану погашення заборгованості за розрахунками та взаємозвірки розрахунків. Формування системи внутрішньогосподарського контролю забезпечує перевірку обґрунтованості документування розрахункових операцій; перевірку платіжної дисципліни; виявлення та аналіз помилок та порушень в частині вимог чинного законодавства; оцінку та аналіз інформаційного ресурсу для потреб управління.

1.3. Нормативне забезпечення обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками

Підтримуємо думку фахівців Белозерцева В. С. та Худякової О. С., що «система нормативного регулювання бухгалтерського обліку представлена низкою законодавчих і нормативних актів, відповідно до яких підприємство здійснює господарсько-фінансову діяльність і забезпечує ведення її бухгалтерського обліку» [4]. Фахівці Гончарук С.М. та Чапко Т.С. наголошують, що «облік розрахунків з постачальниками та підрядниками повинен здійснюватися на основі нормативної бази - кодексах, законах, наказах та інших нормативних документах, що регулюють дану ділянку обліку» [11]. На думку Бержанір І.А., Бержанір А.Л. та Ящук Т.А., «складниками механізму розрахунків є також організаційно-технічні фактори і відповідні комунікаційні та інші структури, діяльність яких пов'язана із забезпеченням розрахунків і регламентується певними правовими нормами» [3].

Взаємовідносини з партнерами підприємства, в тому числі, постачальниками і підрядниками, будуються на основі Господарського кодексу України [12]. Питання оподаткування бізнес-операцій з партнерами підприємства регламентує Податковий кодекс України [31]. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [37] регламентує

обов'язковість формування системи обліку, в тому числі, в частині кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

В умовах діджиталізації бізнес-середовища важливим є регламентація електронного документообігу завдяки Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» [38]. Грошові розрахунки з постачальниками і підрядниками відбуваються відповідно до вимог Закону України «Про платіжні послуги» [39]. В НПСБО 11 «Зобов'язання» [25] узагальнено вимоги щодо методики обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками. В Положенні «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» [33] акцентовано на вимогах щодо документування відносин з постачальниками і підрядниками. Рахунки та субрахунки для обліку розрахункових відносин з постачальниками і підрядниками перелічено в «Плані рахунків активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій» [29]. Один з методичних прийомів внутрішньогосподарського контролю – інвентаризація – висвітлений в Положенні «Про інвентаризацію активів та зобов'язань» [34].

Важливим для суб'єкта підприємництва є розробка внутрішніх розпорядчих документів, зокрема, Положення про облікову політику, зокрема, в частині кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками, а також Положення про організацію системи контролю на підприємстві. Відповідальність за формування цих документів покладено на керівника і бухгалтера. Метою цих локальних документів є фіксація облікового підходу до кожної бізнес-операції з врахуванням особливостей діяльності, тому кожне підприємство має проаналізувати запропоновані методичні прийоми в державних нормативних актах і з переліку обрати оптимальний з огляду на специфіку діяльності та потреби управління.

Нормативне забезпечення обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками узагальнено на рис. 1.3.

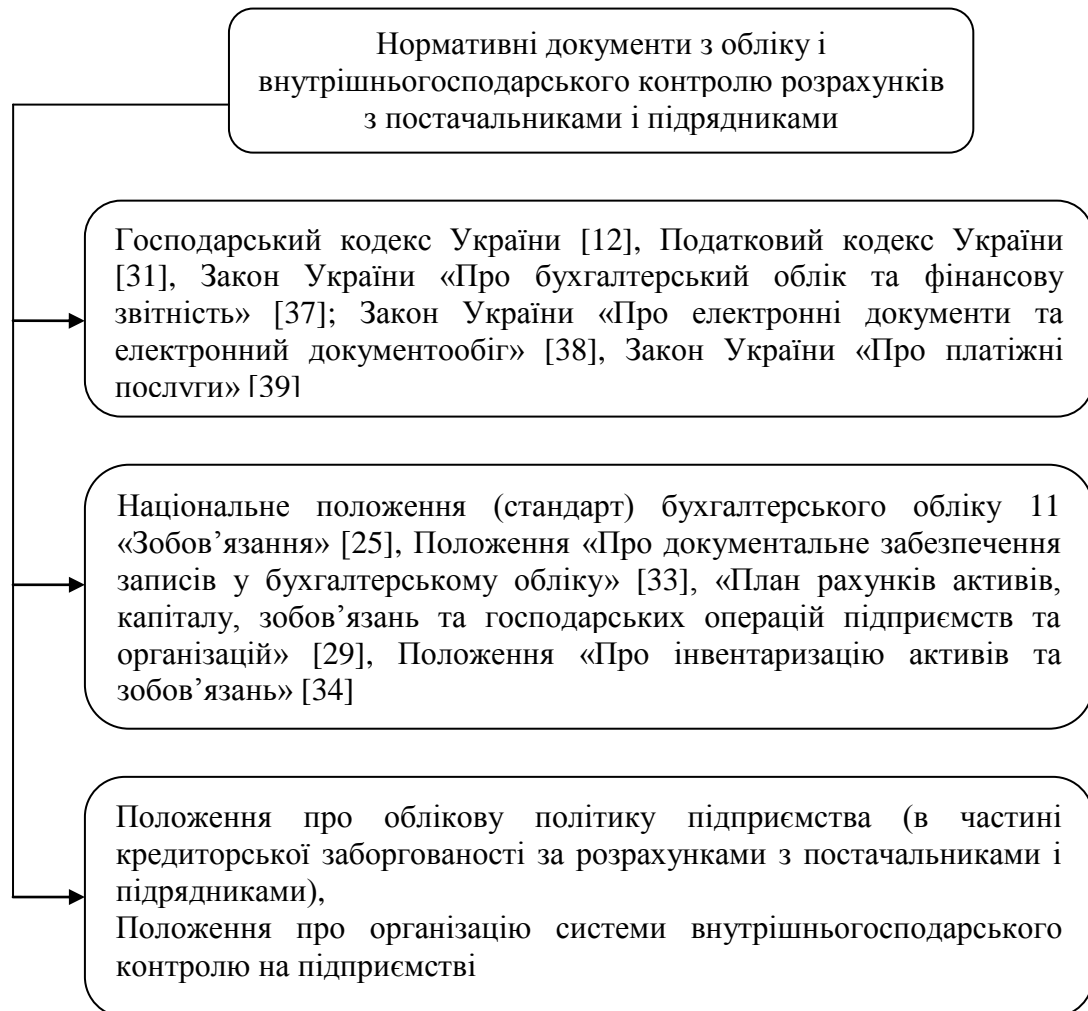

Рис. 1.3. Нормативне забезпечення обліку і внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками

Таким чином, взаємовідносини з партнерами підприємства, в тому числі, постачальниками і підрядниками, будуються на основі Господарського кодексу України; Питання оподаткування бізнес-операцій з партнерами підприємства регламентує Податковий кодекс України. Облікові аспекти розрахунків з постачальниками і підрядниками висвітлено в Законах України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НПСБО 11

«Зобов'язання». Важливим для суб'єкта підприємництва є розробка внутрішніх розпорядчих документів, зокрема, Положення про облікову політику, зокрема, в частині кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками, а також Положення про організацію системи контролю на підприємстві. Відповідальність за формування цих документів покладено на керівника і бухгалтера. Метою цих локальних документів є фіксація облікового підходу до кожної бізнес-операції з врахуванням особливостей діяльності, тому кожне підприємство має проаналізувати запропоновані методичні прийоми в державних нормативних актах і з переліку обрати оптимальний з огляду на специфіку діяльності та потреби управління.

Висновки до розділу 1.

1. Бізнес-процеси на підприємстві зумовлюють необхідність побудови та налагодження взаємовідносин з різними партнерами в частині поповнення запасів, надання послуг чи виконання робіт для виробництва і реалізації продукції. Закупівля товарно-матеріальних цінностей здійснюється завдяки взаємовідносинам з постачальниками, в процесі виробництва відбувається використання ТМЦ в процесі виробництва, а також споживання робіт та послуг підрядників. Кругообіг ресурсів на підприємстві завершується реалізацією виробленої продукції, в процесі якого також може виникнути потреба в залучення підрядників для виконання робіт чи надання послуг. Розрахунки з постачальниками і підрядниками забезпечують ритмічність та безперебійність виробничого процесу та характеризують платоспроможність й ділову репутацію підприємства.

2. Розрахунки з постачальниками і підрядниками мають суттєвий вплив на ділову репутацію підприємства, тому зумовлюють потребу в формуванні якісної системи обліку і внутрішньогосподарського контролю на

підприємстві. Процес оподаткування розрахункових операцій з постачальниками і підрядниками зумовлює вимоги щодо своєчасності, достовірності, законності та правильності формування інформаційно-аналітичного ресурсу на підприємстві.

3. Формування системи обліку розрахунки із постачальниками та підрядниками передбачає реалізацію завдань щодо достовірності документування розрахункових операцій; правильності та законності облікового відображення розрахункових операцій; своєчасності податкового обліку розрахункових операцій; аналізу стану погашення заборгованості за розрахунками та взаємозвірки розрахунків. Формування системи внутрішньогосподарського контролю забезпечує перевірку обґрунтованості документування розрахункових операцій; перевірку платіжної дисципліни; виявлення та аналіз помилок та порушень в частині вимог чинного законодавства; оцінку та аналіз інформаційного ресурсу для потреб управління.

4. Взаємовідносини з партнерами підприємства, в тому числі, постачальниками і підрядниками, будуються на основі Господарського кодексу України; Питання оподаткування бізнес-операцій з партнерами підприємства регламентує Податковий кодекс України. Облікові аспекти розрахунків з постачальниками і підрядниками висвітлено в Законах України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НПСБО 11 «Зобов'язання». Вимоги щодо документування відносин з постачальниками і підрядниками та відображення на рахунках обліку регламентують Положення «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» та «Плані рахунків активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій». Питання внутрішньогосподарського контролю зачіпає Положення «Про інвентаризацію активів та зобов'язань».

5. Важливим для суб'єкта підприємництва є розробка внутрішніх розпорядчих документів, зокрема, Положення про облікову політику, зокрема, в частині кредиторської заборгованості за розрахунками з

постачальниками і підрядниками, а також Положення про організацію системи контролю на підприємстві. Відповідальність за формування цих документів покладено на керівника і бухгалтера. Метою цих локальних документів є фіксація облікового підходу до кожної бізнес-операції з врахуванням особливостей діяльності, тому кожне підприємство має проаналізувати запропоновані методичні прийоми в державних нормативних актах і з переліку обрати оптимальний з огляду на специфіку діяльності та потреби управління.

РОЗДІЛ 2. СТАН ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Аналіз показників діяльності С(Ф)Г «Фаворит»

Практичні аспекти обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками досліджено на основі даних про діяльність селянського фермерського господарства «Фаворит» Солонянського району Дніпропетровської області. Господарство було зареєстровано в 2001 році зі статутним капіталом в розмірі 500,00 грн. Наразі господарство здійснює діяльність з вирощування сільськогосподарських культур, зокрема, зернових та олійних культур, гуртової торгівлі вирощеною продукцією та роздрібною торгівлею продуктами харчування з лотків та на ринках. За 22 роки діяльності С(Ф)Г «Фаворит» удосконалило організаційні та технологічні аспекти виробництва продукції рослинництва, накопичило необхідні активи, зокрема, сільськогосподарську техніку, майно, має укладені договори оренди на земельні ділянки. Місцерозташування підприємства дозволяє побудувати економічно - вигідні логістичні шляхи для реалізації вирощеної продукції.

Керівником С(Ф)Г «Фаворит» є Чепіга Олександр Юрійович, агроном з великим досвідом. За оренду земельних ділянок господарство сплачує власникам орендні платежі, дбаючи про збереження родючості землі. Технологічні процеси здійснюються таким чином, щоб забезпечити максимально можливу ефективність виробництва. В господарстві працевлаштовано 5 працівників на постійній основі, проте в активний виробничий процес залучаються сезонні працівники.

Аналіз показників діяльності С(Ф)Г «Фаворит» здійснюється за даними річної звітності. В таблиці 2.1 наведено динаміку показників майнового стану С(Ф)Г «Фаворит» за період 2018-2022рр.

Таблиця 2.1

Динаміка показників майнового стану С(Ф)Г «Фаворит»

Види майна і капіталу	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Вартість майна - разом	3987,0	4021,0	4102,0	4432,0	4210,0	105,59
Необоротні активи - усього	1451,3	1254,6	1177,3	1320,7	1460,9	101,66
В т.ч. основні засоби	1422,2	1216,9	1165,5	1291,7	1431,7	103,02
нематеріальні активи	29,0	37,6	11,8	29,1	29,2	100,11
Оборотні активи - усього	2535,7	2766,4	2924,7	3111,3	2749,1	108,42
В т.ч. запаси	583,2	691,6	760,4	927,2	866,0	148,48
поточна дебіторська заборгованість	1521,4	1659,9	1754,8	1860,5	1644,0	108,05
гроші	431,1	415,0	409,5	323,6	239,2	55,48
Власний капітал - усього	1515,1	1528,0	1558,8	1684,2	1599,8	105,59
В т.ч. зареєстрований капітал	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	100,00
поточні зобов'язання	1998,0	1964,0	2082,0	2380,0	968,0	48,45

Дані аналізу показників майнового стану свідчать про несуттєве підвищення вартості майна - на 5,59%. В структурі майна важливою складовою є необоротні активи – засоби виробництва, які є основою для процесу виробництва продукції. Ці активи є дорогавартісними і використовуються протягом декількох років. В С(Ф)Г «Фаворит» є у власності сільськогосподарська техніка. На рис. 2.1. наведено структуру майна в контексті питомої ваги необоротних активів С(Ф)Г «Фаворит». Діаграма показує поступове збільшення вартості майна протягом 2018-2021рр., і зниження в 2022 році порівняно з 2021р. Бачимо коливання питомої ваги необоротних активів в структурі майна, причому зниження цього показника відбувається в 2020 році, після чого спостерігаємо поступове підвищення вартості необоротних активів в структурі майна.

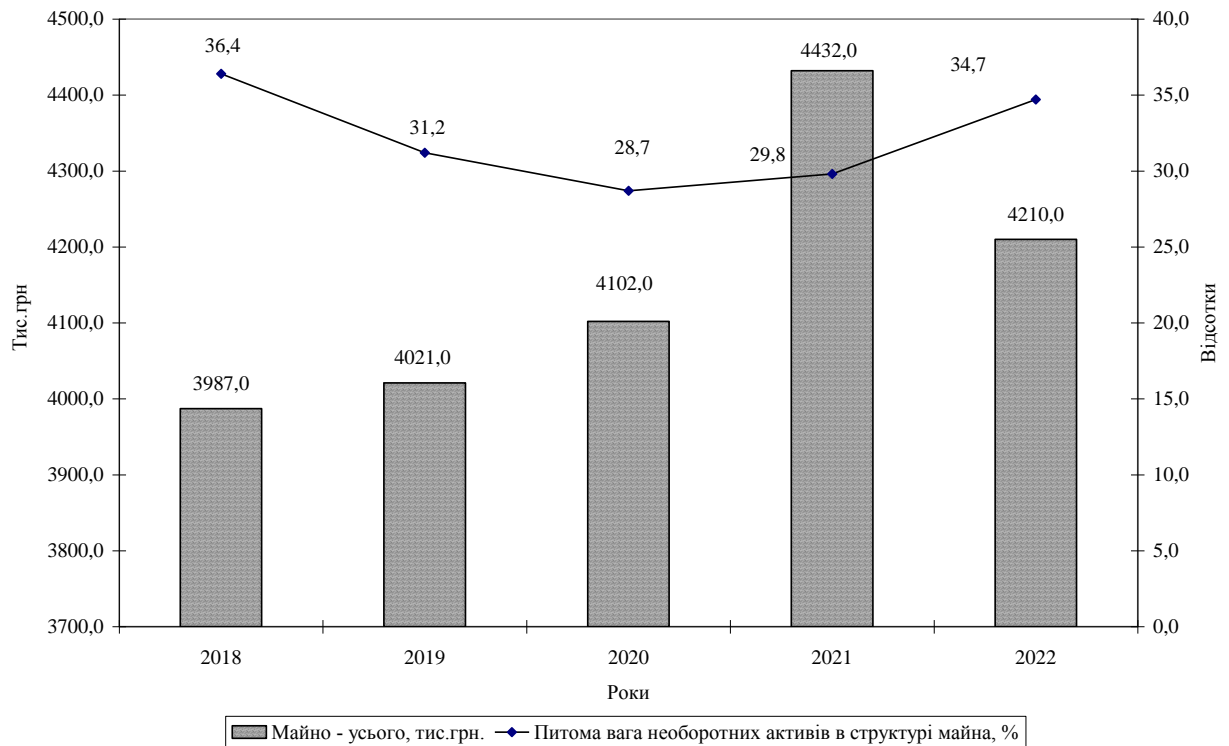

Рис. 2.1. Динаміка структури майна та питомої ваги необоротних активів С(Ф)Г «Фаворит»

Оборотні активи є предметом праці, які використовуються в процесі виробництва протягом 1 року. Динаміку структури оборотних активів С(Ф)Г «Фаворит» наведено на рис.2.2. Як показують дані аналізу, вартість оборотних активів підвищилась на 8,42%. В структурі оборотних активів відзначимо суттєве коливання вартості запасів (підвищення на 48,48%) та грошових коштів (зниження на 44,52%). Ці зміни є взаємопов'язаними, оскільки підвищення цін на матеріальні ресурси зумовлюють підвищення витрачання грошових коштів для закупівлі ТМЦ. Розмір поточної дебіторської заборгованості має несуттєві коливання – підвищення становить 8,55%. Ця тенденція означає, що грошові ресурси С(Ф)Г «Фаворит» акумульовані у дебіторів, після погашення заборгованості дебіторами фінансове становище господарства покращиться, проте для цього потрібно розробляти та реалізовувати ефективну регулятивну політику у взаємовідносинах з дебіторами.

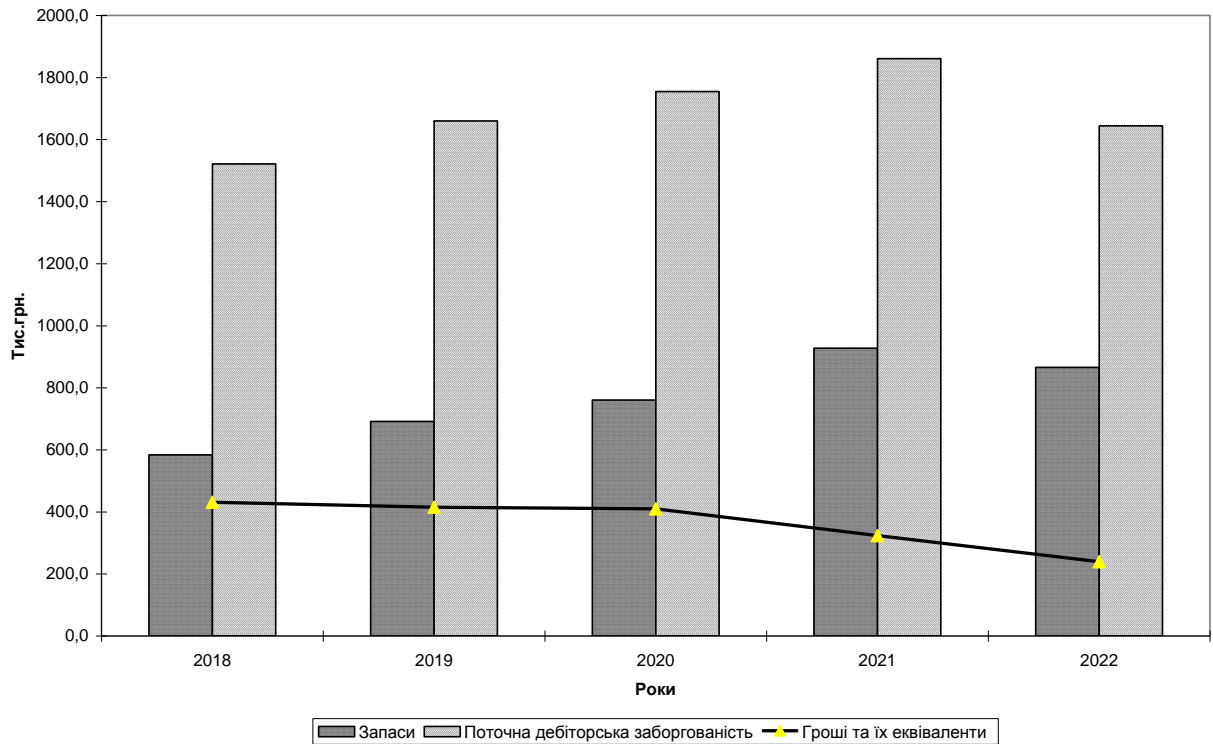

Рис. 2.2. Динаміка структури оборотних активів С(Ф)Г «Фаворит»

Джерела утворення майна досліджуваного господарства представлено власним капіталом і зобов'язаннями. Динаміку структури джерел утворення майна С(Ф)Г «Фаворит» наведено на рис. 2.3. Власний капітал представлено статутним капіталом та іншими джерелами, зокрема додатковим капіталом та нерозподіленим прибутком. Зміна розміру власного капіталу С(Ф)Г «Фаворит» за період 2018-2022 рр. складає 5,59% в бік збільшення. Позитивним явищем є скорочення кредиторської заборгованості на 51,55%, що свідчить про покращення здатності своєчасно погашати свої зобов'язання та платіжної дисципліни, отже, досліджуване господарство є надійним діловим партнером та привабливим для контрагентів. Проте суттєве зниження відбулось саме в 2022 році порівняно з 2021 роком, тому також має місце і скорочення ділових контактів в зв'язку з воєнними діями в країні та скороченням обсягів реалізації вирощеної сільськогосподарської продукції. Логістичні шляхи в 2022 році суттєво скоротились, що негативним чином відобразилось на процесі реалізації продукції загалом.

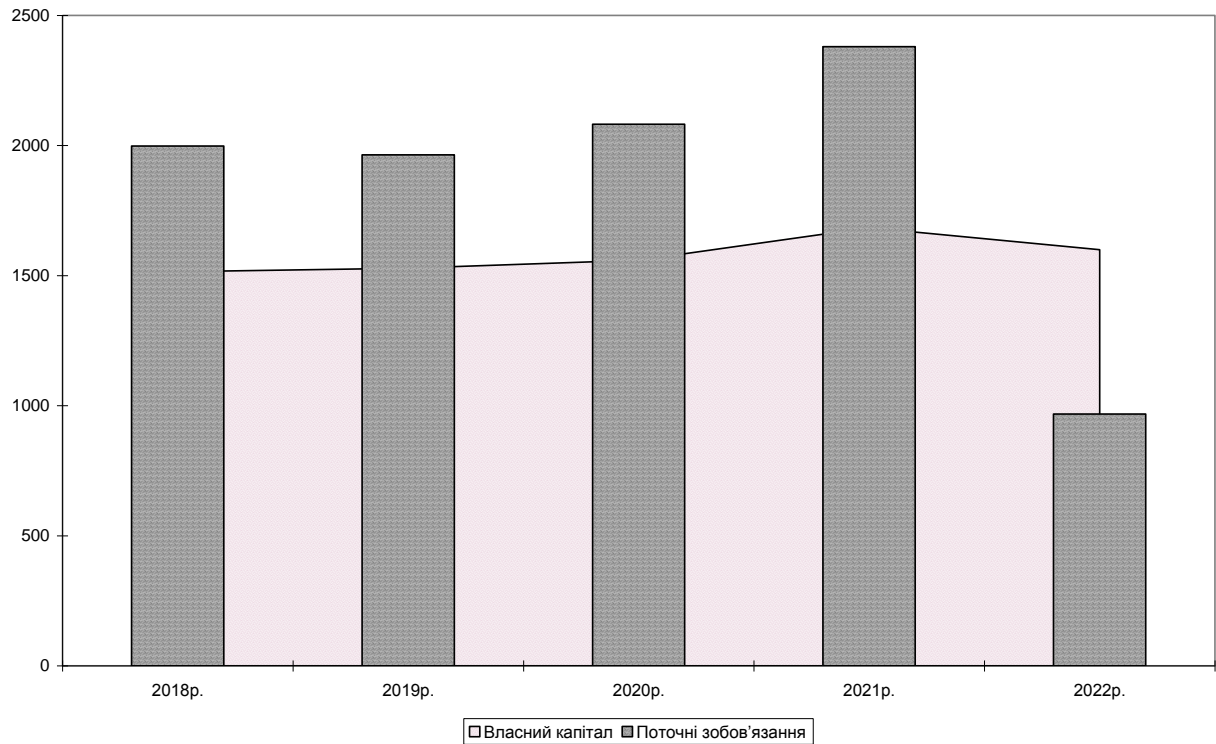

Рис. 2.3. Динаміка структури джерел утворення майна С(Ф)Г «Фаворит»

В процесі діяльності використовуються активи господарства для підвищення обсягів джерел для підвищення закупівлі активів. Цей кругообіг має замкнений цикл, зокрема, в процесі використання необоротних та оборотних активів вирощується продукція, після реалізації якої отримується прибуток, який є складовою власного капіталу та дозволяє своєчасно погашати свої зобов'язання. Динаміку результатів діяльності С(Ф)Г «Фаворит» наведено в таблиці 2.2.

Зокрема, сума чистого доходу від реалізації продукції С(Ф)Г «Фаворит» підвищилась на 10,36%. Проте реалізація продукції супроводжується відображенням витрат на виробництво продукції, яка реалізується, в складі собівартості реалізації. Цей вартісний показник підвищився на 11,14%. Але окрім собівартості реалізованої продукції господарство здійснює інші витрати, пов'язані з операційною діяльністю. Розмір цих витрат підвищився в 2 рази, що зумовило зниження суми

прибутку від діяльності на 5,85%. В сумі виручки від реалізації продукції розмір чистого прибутку займає 4,9% - 6,6%, зміна питомої ваги чистого прибутку за період 2018-2022рр. склала 0,9 в.п.

Таблиця 2.2

Динаміка результатів діяльності С(Ф)Г «Фаворит»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Сума чистого доходу від реалізації продукції	10896	10278	9782	7699	12024,5	110,36
Операційні витрати-разом, в тому числі:	10264,0	9600,0	9180,0	7074,0	11429,5	111,4
1) собівартість реалізації продукції	9876	9256	8674	6782	10585	107,18
2) інші операційні витрати	388,0	344,0	506,0	292,0	844,5	217,65
Чистий прибуток	632,0	678,0	602,0	625,0	595,0	94,15
Питома вага чистого прибутку в сумі виручки від реалізації продукції	5,8	6,6	6,2	8,1	4,9	-0,9

Показники результатів діяльності прямо впливають на ділову активність господарства. Динаміку показників ділової активності С(Ф)Г «Фаворит» наведено в таблиці 2.3. Бачимо позитивну тенденцію зміни показника обертання капіталу, фондівддачі необоротних активів, коефіцієнтів обертання дебіторської заборгованості. Ці зміни є несуттєвими, проте ділова активність господарства в складних умовах господарювання не погіршується. Зміна показника обертання кредиторської заборгованості становить збільшення в 2,3 рази, що означає швидке погашення заборгованості перед кредиторами і налагодження нових ділових контактів та укладання нових договорів на поставку цінностей. Вцілому показники ділової активності свідчать про стабільне становище на ринку аграрної продукції та фінансовий потенціал щодо нарощування обсягів діяльності та розвитку підприємства в поточній перспективі.

Таблиця 2.3

Динаміка показників ділової активності С(Ф)Г «Фаворит»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Загальний коефіцієнт обертання капіталу	2,73	2,56	2,38	1,74	2,86	104,51
Фондовіддача необоротних активів, грн	7,51	8,19	8,31	5,83	8,23	109,63
Коефіцієнт обертання оборотних активів	4,30	3,72	3,34	2,47	4,37	101,79
Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	7,16	6,19	5,57	4,14	7,31	102,13
Коефіцієнт обертання власного капіталу	7,19	6,73	6,28	4,57	7,52	104,51
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	5,45	5,23	4,70	3,23	12,42	227,78

Таким чином, фермерське господарство «Фаворит» Солонянського району Дніпропетровської області було зареєстровано в 2001 році. Наразі господарство здійснює діяльність з вирощування сільськогосподарських культур, зокрема, зернових та олійних культур, гуртової торгівлі вирощеною продукцією та роздрібною торгівлею продуктами харчування з лотків та на ринках. Місцерозташування підприємства дозволяє побудувати економічно - вигідні логістичні шляхи для реалізації вирощеної продукції. Дані аналізу показників майнового стану свідчать про несуттєве підвищення вартості майна - на 5,59%. Позитивним явищем є скорочення кредиторської заборгованості на 51,55%, що свідчить про покращення здатності своєчасно погашати свої зобов'язання та платіжної дисципліни, отже, досліджуване господарство є надійним діловим партнером та привабливим для контрагентів. Сума чистого доходу від реалізації продукції С(Ф)Г «Фаворит» підвищилась на 10,36%, проте зниження суми прибутку від діяльності складає 5,85%.

2.2. Організаційні аспекти формування системи обліку в досліджуваному господарстві

В досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» облік ведеться з дня заснування суб'єкта підприємництва. Для обліку в господарстві є посада бухгалтера. Бухгалтер здійснює облік на основі фахових знань, а також досвіду облікової роботи. У бухгалтера для облікової роботи застосовано комп'ютер з вбудованою програмою Excel. Ця програма дозволяє здійснити налаштування облікових реєстрів на основі первинних документів і на підставі введених формул та посилань на окремі аркуші книги сформувати оборотно-сальдові відомості по окремих рахунках і підприємству в цілому. Всі обов'язки і права бухгалтера обговорено в посадовій інструкції бухгалтера. Бухгалтер підпорядковується керівнику, який бере безпосередню участь в управлінні господарством, в тому числі нарахуванні та сплаті податків.

Фермерське господарство «Фаворит» є сільськогосподарським товаровиробником і відповідно до законодавства має право на спрощену систему оподаткування за спеціальною 4-ю групою. Бухгалтер також нараховує ПДФО та військовий збір з доходів, які нараховував працівникам в частині заробітної плати, а також власникам земельних ділянок в частині нарахованої орендної плати. Також підприємство зареєстровано платником ПДВ. Податкові накладні складаються і реєструються в ЄРПН за допомогою електронного кабінету платника податків. В цьому ресурсі бухгалтер також формує інші види податкової звітності.

Важливим для бухгалтера в аграрному підприємстві є формування мінімального податкового зобов'язання. Оскільки в С(Ф)Г «Фаворит» користування на основі оренди є земельні ділянки сільськогосподарського призначення, то на основі нормативної грошової оцінки земельних ділянок за окремими кадастровими номерами нараховується сума мінімального податкового зобов'язання і відображається в складі річної податкової

декларації з єдиного податку. Також фермерське господарство складає в електронному кабінеті Об'єднану звітність з ПДФО, військового збору та ЄСВ, де відображає нараховану заробітну плату працівникам та суму орендної плати за договорами оренди земельних ділянок, а також сплачені податки. Фінансова звітність досліджуваного господарства складається за спрощеним варіантом і містить всього 2 форми - Баланс та Звіт про фінансові результати. Ця фінансова звітність складається в Excel.

Організаційні аспекти формування системи обліку в С(Ф)Г «Фаворит» узагальнено на рис. 2.4.

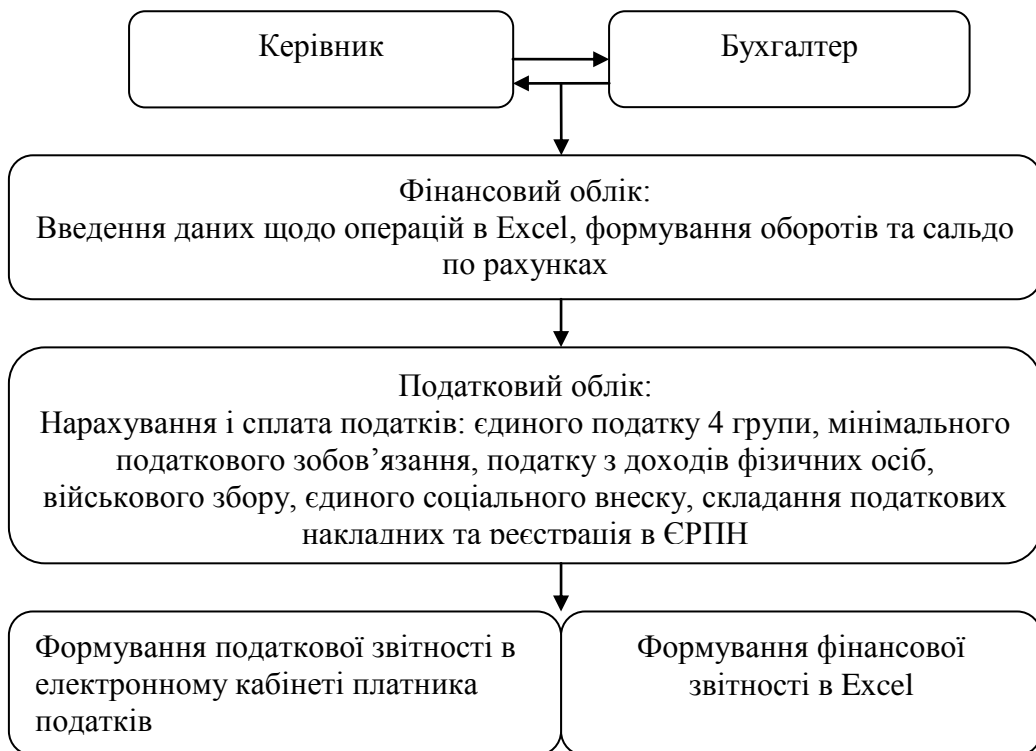

Рис. 2.4. Організаційні аспекти формування системи обліку в С(Ф)Г «Фаворит»

В господарстві не затверджено Положення про облікову політику. На жаль, спрощена форма обліку в фермерському господарстві справляє хибне враження про не важливість цього документа, проте цей документ в процесі

перевірок ДПС виступає важливим доказом обґрунтованості дій бухгалтера при нарахуванні податків.

Таким чином, в досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» облік ведеться в комп'ютерній програмі Excel, яка дозволяє здійснити налаштування облікових регістрів на основі первинних документів і на підставі введених формул та посилань на окремі аркуші книги сформувати оборотно-сальдові відомості по окремих рахунках і підприємству в цілому. Податковий облік здійснюється в частині нарахування і сплата податків: єдиного податку 4 групи, мінімального податкового зобов'язання, податку з доходів фізичних осіб, військового збору, єдиного соціального внеску. Податкові накладні складаються і реєструються в ЄРПН за допомогою електронного кабінету платника податків. В цьому ресурсі бухгалтер також формує інші види податкової звітності. Фінансова звітність складається в Excel за спрощеним варіантом в частині Балансу та Звіту про фінансові результати. В господарстві не затверджено Положення про облікову політику.

2.3. Облікове забезпечення розрахунків з постачальниками і підрядниками в досліджуваному господарстві

В досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» всі взаємовідносини з постачальниками і підрядниками будуються на основі господарських договорів, де зазначено основні аспекти постачання цінностей, виконання робіт та послуг. В досліджуваному господарстві для обліку розрахунків з постачальниками увага приділяється товаросупровідним документам. Вантаж надходить від постачальника за видатковою накладною або товарно-транспортною накладною, яка складається в разі залучення транспорту для перевезень цінностей. Товарно-транспортну накладну в електронному вигляді фермерське господарство не складає, оскільки є певні

труднощі з наявністю у всіх учасників процесу постачання електронного кваліфікованого підпису.

На основі товаросупровідних документів на складі досліджуваного фермерського господарства оформлюються документи на оприбуткування цінностей, які надійшли від постачальника - це прибутковий ордер або акт приймання матеріалів в разі неспівпадіння фактичної кількості прийнятих цінностей з зазначеною кількістю в товаросупровідних документах. Важливо при виконанні робіт чи наданні послуг підрядниками оцінити якість робіт чи послуг та підтвердити кількість прийнятих робіт та послуг за допомогою акту приймання робіт та послуг.

В процесі постачання підрядниками або постачальниками цінностей та послуг у фермерського господарства виникає право на податковий кредит, що має підтверджуватися податковою накладною складеною постачальником або підрядником в електронному варіанті з обов'язковою реєстрацією в ЄРПН. Лише на основі витягу з ЄРПН фермерське господарство може нарахувати суму податкового кредиту.

Після оприбуткування потрібно здійснити розрахунки з постачальниками та підрядниками. За поставлені цінності або виконані роботи та надані послуги для цього складається в банківському додатку платіжна інструкція на перерахування грошових коштів з рахунку фермерського господарства на рахунок постачальників або підрядників. Досліджуване фермерське господарство майже не використовує готівку. Для оплати постачальникам або підрядника у виписці банку підприємство може побачити факт сплати грошових коштів партнерам. Якщо договором передбачено передоплату, то на основі виставленого рахунку постачальникам або підрядником фермерське господарство складає платіжну інструкцію і перераховує авансовий платіж.

Бухгалтер відображає розрахунки з постачальниками і підрядниками на рахунку 631. Дані первинних документів вносяться в програму Excel для узагальнення інформації щодо поставлених цінностей, виконаних робіт,

наданих послуг та суми заборгованості постачальникам. Після оплати грошових коштів також вносяться дані в комп'ютерну програму Excel щодо погашення заборгованості постачальниками та підрядниками. Для фіксації права на податковий кредит в випадку предоплати використовуються транзитний рахунок 644.

В програмі Excel дані щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками узагальнюються протягом звітного місяця і є основою для формування оборотів та визначення сальдо по рахунку 631 у спеціальній відомості по рахунках. На основі цієї відомості в кінці звітного періоду в програмі Excel складається фінансова звітність, де зазначається сальдо кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

Таким чином, в досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» всі взаємовідносини з постачальниками і підрядниками будуються на основі господарських договорів. Для обліку розрахунків з постачальниками увага приділяється товаросупровідним документам. На основі товаросупровідних документів на складі досліджуваного фермерського господарства оформлюються документи на оприбуткування цінностей, прийнятих робіт та послуг. За поставлені цінності або виконані роботи та надані послуги здійснюються розрахунки з постачальниками та підрядниками. Дані первинних документів вносяться в програму Excel для узагальнення інформації щодо поставлених цінностей, виконаних робіт, наданих послуг та суми заборгованості постачальникам. Дані щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками узагальнюються протягом звітного місяця і є основою для формування оборотів та визначення сальдо по рахунку 631 у спеціальній відомості по рахунках. На основі цієї відомості в кінці звітного періоду в програмі Excel складається фінансова звітність, де зазначається сальдо кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

2.4. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками

Вважаємо доцільним зазначити про діджиталізацію бізнес-процесів, в тому числі системи обліку в фермерському господарстві. Наразі рекомендованим спеціалізованим продуктом є комп'ютерна програма AgriAnalytica, яку розробники пропонують саме для фермерських господарств. Програма пропонує набір функцій, кількість яких є оптимальною в умовах аграрної діяльності фермерських господарств. Особливості діяльності конкретного фермерського господарства в контексті побудови обліку зазначаються в спеціальних налаштуваннях програми – Картці фермера.

Автоматизація системи обліку в досліджуваному фермерському господарстві допоможе бухгалтеру організувати обліковий процес на високому рівні, акумулюючи в ІТ ресурсі весь необхідний обсяг інформації щодо діяльності господарства. Доступ до цього ресурсу також має керівник, що дає можливість оперативно отримувати необхідні дані в будь-якому місті та будь-якому часі, оскільки пропонований комп'ютерний продукт є хмарним, тобто розташований в хмарному середовищі, тому відсутня прив'язка до окремого гаджету для доступу в програму.

Реалізація облікових завдань в програмі AgriAnalytica передбачає введення даних про нового постачальника та підрядника в довідник «Контрагенти», введення даних про укладений договір з постачальником та підрядником, формування первинних документів (прибуткової накладної, акту виконаних робіт, рахунку від постачальника, довіреності), формування узагальнюючих документів (оборотно-сальдової відомості, реєстру документів по розрахунках з контрагентами, оборотно-сальдової відомості по рахунку 63, картки рахунку, аналізу рахунку). Формування системи обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками в пропонованій

спеціалізованій комп'ютерній програмі AgriAnalytica схематично узагальнено на рис. 2.5.

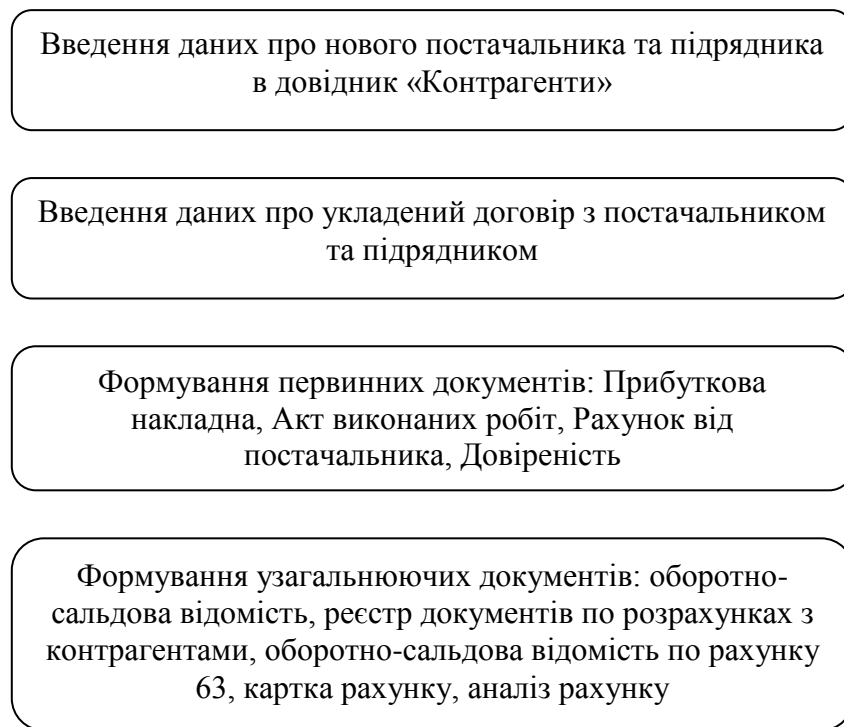

Рис. 2.5. Формування системи обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками в пропонованій спеціалізованій комп'ютерній програмі AgriAnalytica

Таким чином, вважаємо доцільним зазначити про діджиталізацію бізнес-процесів, в тому числі системи обліку в фермерському господарстві. Наразі рекомендованим спеціалізованим продуктом є комп'ютерна програма AgriAnalytica, яку розробники пропонують саме для фермерських господарств. Реалізація облікових завдань в програмі AgriAnalytica передбачає введення даних про нового постачальника та підрядника в довідник «Контрагенти», введення даних про укладений договір з постачальником та підрядником, формування первинних документів (прибуткової накладної, акту виконаних робіт, рахунку від постачальника, довіреності), формування узагальнюючих документів (оборотньо-сальдової

відомості, реєстру документів по розрахунках з контрагентами, оборотно-сальдової відомості по рахунку 63, картки рахунку, аналізу рахунку).

Висновки до розділу 2

1. Фермерське господарство «Фаворит» Солонянського району Дніпропетровської області було зареєстровано в 2001 році. Наразі господарство здійснює діяльність з вирощування сільськогосподарських культур, зокрема, зернових та олійних культур, гуртової торгівлі вирощеною продукцією та роздрібною торгівлею продуктами харчування з лотків та на ринках. За 22 роки діяльності С(Ф)Г «Фаворит» удосконалило організаційні та технологічні аспекти виробництва продукції рослинництва, накопичило необхідні активи, зокрема, сільськогосподарську техніку, майно, має укладені договори оренди на земельні ділянки. Місцезрештування підприємства дозволяє побудувати економічно - вигідні логістичні шляхи для реалізації вирощеної продукції. В господарстві працевлаштовано 5 працівників на постійній основі, проте в активний виробничий процес залучаються сезонні працівники.

2. Дані аналізу показників майнового стану свідчать про несуттєве підвищення вартості майна - на 5,59%. Вартість оборотних активів підвищилась на 8,42%. В структурі оборотних активів відзначимо суттєве коливання вартості запасів (підвищення на 48,48%) та грошових коштів (зниження на 44,52%). Зміна розміру власного капіталу С(Ф)Г «Фаворит» за період 2018-2022 рр. складає 5,59% в бік збільшення. Позитивним явищем є скорочення кредиторської заборгованості на 51,55%, що свідчить про покращення здатності своєчасно погашати свої зобов'язання та платіжної дисципліни, отже, досліджуване господарство є надійним діловим партнером та привабливим для контрагентів. Сума чистого доходу від реалізації продукції С(Ф)Г «Фаворит» підвищилась на 10,36%, проте зниження суми

прибутку від діяльності складає 5,85%. В сумі виручки від реалізації продукції розмір чистого прибутку займає 4,9% - 6,6%, зміна питомої ваги чистого прибутку за період 2018-2022рр. склала 0,9 в.п.

3. В досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» облік ведеться в комп'ютерній програмі Excel, яка дозволяє здійснити налаштування облікових реєстрів на основі первинних документів і на підставі введених формул та посилань на окремі аркуші книги сформувані оборотно-сальдові відомості по окремих рахунках і підприємству в цілому. Податковий облік здійснюється в частині нарахування і сплата податків: єдиного податку 4 групи, мінімального податкового зобов'язання, податку з доходів фізичних осіб, військового збору, єдиного соціального внеску. Податкові накладні складаються і реєструються в ЄРПН за допомогою електронного кабінету платника податків. В цьому ресурсі бухгалтер також формує інші види податкової звітності. Фінансова звітність складається в Excel за спрощеним варіантом в частині Балансу та Звіту про фінансові результати. В господарстві не затверджено Положення про облікову політику.

4. В досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» всі взаємовідносини з постачальниками і підрядниками будуються на основі господарських договорів. Для обліку розрахунків з постачальниками увага приділяється товаросупровідним документам. На основі товаросупровідних документів на складі досліджуваного фермерського господарства оформлюються документи на оприбуткування цінностей, прийнятих робіт та послуг. За поставлені цінності або виконані роботи та надані послуги здійснюються розрахунки з постачальниками та підрядниками. Дані первинних документів вносяться в програму Excel для узагальнення інформації щодо поставлених цінностей, виконаних робіт, наданих послуг та суми заборгованості постачальникам. Дані щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками узагальнюються протягом звітного місяця і є основою для формування оборотів та визначення сальдо по рахунку 631 у

спеціальній відомості по рахунках. На основі цієї відомості в кінці звітного періоду в програмі Excel складається фінансова звітність, де зазначається сальдо кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

5. Вважаємо доцільним зазначити про діджиталізацію бізнес-процесів, в тому числі системи обліку в фермерському господарстві. Наразі рекомендованим спеціалізованим продуктом є комп'ютерна програма AgriAnalytica, яку розробники пропонують саме для фермерських господарств. Реалізація облікових завдань в програмі AgriAnalytica передбачає введення даних про нового постачальника та підрядника в довідник «Контрагенти», введення даних про укладений договір з постачальником та підрядником, формування первинних документів (прибуткової накладної, акту виконаних робіт, рахунку від постачальника, довіреності), формування узагальнюючих документів (оборотно-сальдової відомості, реєстру документів по розрахунках з контрагентами, оборотно-сальдової відомості по рахунку 63, картки рахунку, аналізу рахунку).

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ І ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Аналітичний інструментарій внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві

Внутрішньогосподарський контроль в господарстві здійснюється для виявлення резервів підвищення ефективності діяльності. Для внутрішньогосподарського контролю дуже важливим є застосування аналітичного інструментарію. Вважаємо необхідним проаналізувати оборотність кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками. Показники оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками в С(Ф)Г «Фаворит» за період 2018-2022рр. наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Показники оборотності кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками в С(Ф)Г «Фаворит»

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відношення у % 2022 р. до 2018 р.
Собівартість реалізації продукції, тис. грн.	9876	9256	8674	6782	10585	107,18
Поточна кредиторська заборгованість, тис. грн	1998,0	1964,0	2082,0	2380,0	968,0	48,45
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	5,45	5,23	4,70	3,23	12,42	227,78
Оборотність кредиторської заборгованості, разів	4,94	4,71	4,17	2,85	10,93	221,22
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	73,84	77,45	87,61	128,09	33,38	45,20

Як бачимо з таблиці 3.1, рівень собівартості реалізації продукції підвищився на 7,18 %, в той час як рівень поточної кредиторської заборгованості зменшився в 2 рази. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості підвищився в 2,5 рази, що означає здатність господарства оплатити заборгованість перед постачальниками і підрядниками та укласти нові договори на постачання товарно-матеріальних цінностей. Тривалість 1 обороту кредиторської заборгованості становить 33 дні в 2022р. і зміна цього показника в порівнянні з 2018-м роком складає 54,8%.

Важливим також є аналіз співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості, аби зрозуміти, чи вистачить грошових коштів після повернення дебіторами для розрахунків з постачальниками і підрядниками. Динаміку співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості С(Ф)Г «Фаворит» наведено на рис. 3.1.

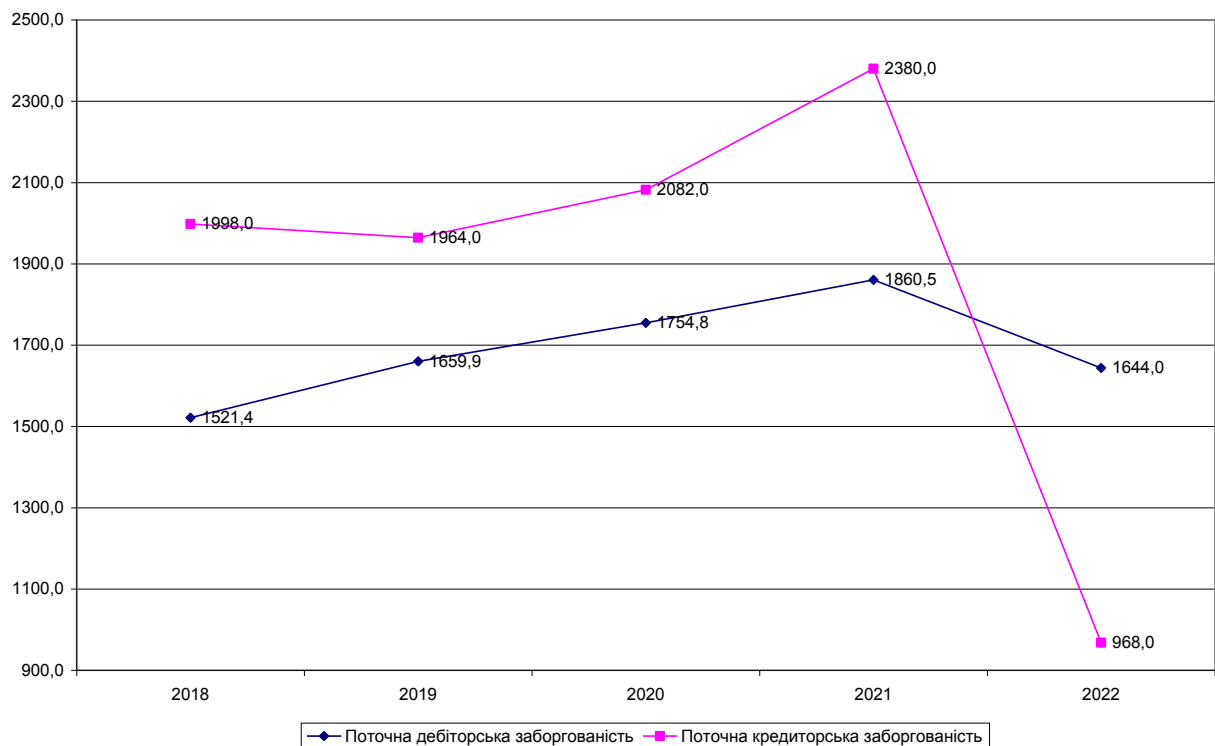

Рис. 3.1. Динаміка співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості С(Ф)Г «Фаворит»

Як бачимо з рисунку 3.1, рівень кредиторської заборгованості протягом періоду 2018 – 2021 рр. значно вищий, ніж дебіторська заборгованість, проте в 2022р. спостерігаємо суттєве зменшення рівня заборгованості перед постачальниками, отже, має місце скорочення ділових контактів в зв'язку з воєнними діями в країні та скороченням обсягів реалізації вирощеної сільськогосподарської продукції. Логістичні шляхи в 2022 році суттєво скоротились, що негативним чином відобразилось на процесі реалізації продукції загалом.

Показники кредиторської заборгованості покладено в основу розрахунків показників ліквідності підприємства. Динаміку показників ліквідності С(Ф)Г «Фаворит» наведено на рис. 3.2.

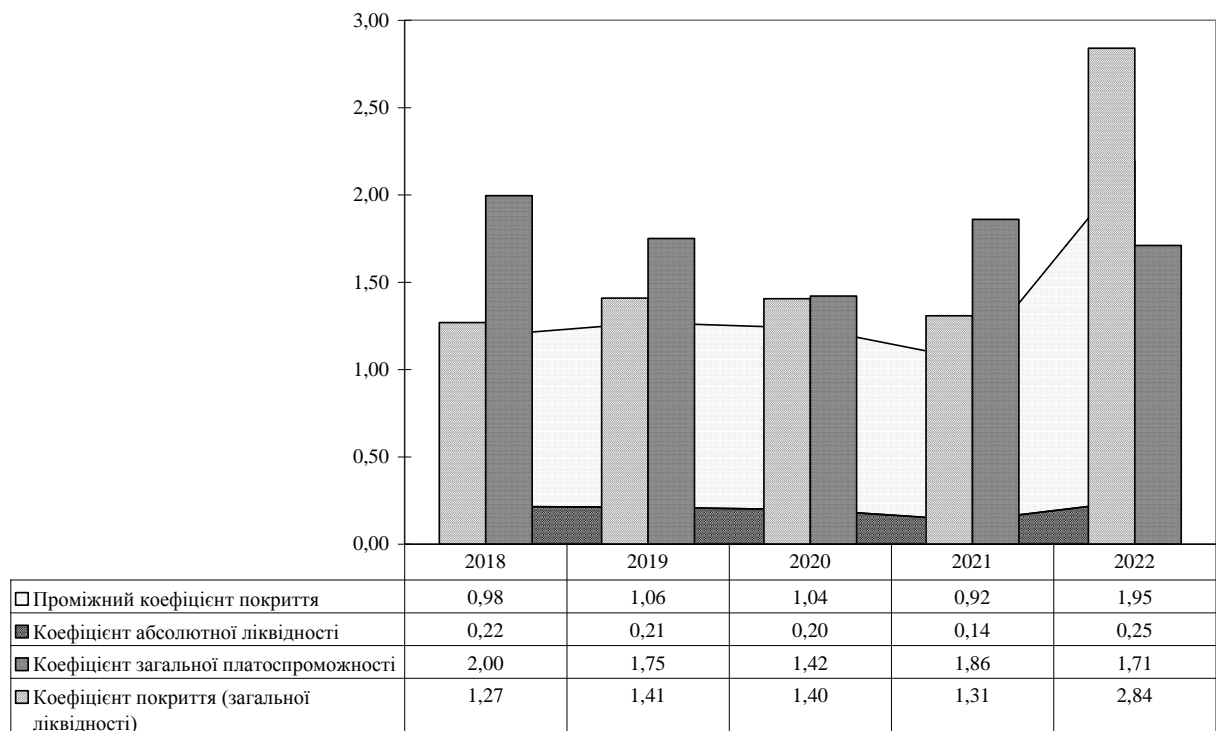

Рис. 3.2. Динаміка показників ліквідності С(Ф)Г «Фаворит»

В досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» проміжний коефіцієнт покриття дещо підвищився, в той час як коефіцієнт загальної платоспроможності має несуттєву зміну. Коефіцієнт покриття або загальної

ліквідності має тенденцію до підвищення, тобто господарство підвищує платоспроможність і здатність погашати свою заборгованість перед постачальниками і підрядниками власними грошовими активами.

Таким чином, для внутрішньогосподарського контролю дуже важливим є застосування аналітичного інструментарію. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості підвищився в 2,5 рази, що означає здатність господарства оплатити заборгованість перед постачальниками і підрядниками та укласти нові договори на постачання товарно-матеріальних цінностей. Тривалість 1 обороту кредиторської заборгованості становить 33 дні в 2022р. і зміна цього показника в порівнянні з 2018-м роком складає 54,8%. Рівень кредиторської заборгованості протягом періоду 2018 – 2021 рр. значно вищий, ніж дебіторська заборгованість, проте в 2022р. спостерігаємо суттєве зменшення рівня заборгованості перед постачальниками, отже, має місце скорочення ділових контактів в зв'язку з воєнними діями в країні та скороченням обсягів реалізації вирощеної сільськогосподарської продукції. Коефіцієнт покриття або загальної ліквідності має тенденцію до підвищення, тобто господарство підвищує платоспроможність і здатність погашати свою заборгованість перед постачальниками і підрядниками власними грошовими активами.

3.2. Методика внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві

Система внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві покликана забезпечити перевірку договірних взаємовідносин, процесу документування та системи обліку. Для кожної з цих складових контрольних процедур застосовується окремий методичний підхід. Методичні аспекти формування системи

внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками узагальнено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Методичні аспекти формування системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками

В досліджуваному фермерському господарстві внутрішньогосподарський контроль представлений діями керівника щодо розрахунково-платіжної дисципліни, виконання договорів, своєчасності оплати постачальниками і підрядникам. Бухгалтер здійснює інвентаризацію розрахунків перед складанням фінансової річної звітності. Для цього

керівник видає наказ і, як правило, взаємозвірка розрахунків з постачальниками і підрядниками виконується бухгалтером.

Керівник ретельно контролює якість матеріальних цінностей, поставлених постачальниками, якість виконаних робіт і наданих послуг підрядниками. Бухгалтер контролює фіксацію розрахунків в первинних документах. Аналітичні процедури в досліджуваному фермерському господарстві не проводяться, тому система внутрішньогосподарського контролю побудована на реалізації оперативних напрямків перевірки своєчасності розрахунків з постачальниками і підрядниками, виконання умов договірних взаємовідносин. Система внутрішньогосподарського контролю є достатньо примітивною внаслідок виконання більшості завдань керівником господарства, проте процес прийняття управлінських рішень здійснюється одразу після контрольних заходів, тому керівник одразу фіксує результати контрольних процедур та ухвалює необхідні рішення.

Таким чином, в досліджуваному фермерському господарстві внутрішньогосподарський контроль представлений діями керівника щодо розрахунково-платіжної дисципліни, виконання договорів, своєчасності оплати постачальниками і підрядникам. Бухгалтер здійснює інвентаризацію розрахунків перед складанням фінансової річної звітності. Керівник ретельно контролює якість матеріальних цінностей, поставлених постачальниками, якість виконаних робіт і наданих послуг підрядниками. Бухгалтер контролює фіксацію розрахунків в первинних документах. Аналітичні процедури в досліджуваному фермерському господарстві не проводяться, тому система внутрішньогосподарського контролю побудована на реалізації оперативних напрямків перевірки своєчасності розрахунків з постачальниками і підрядниками, виконання умов договірних взаємовідносин. Процес прийняття управлінських рішень здійснюється одразу після контрольних заходів, тому керівник одразу фіксує результати контрольних процедур та ухвалює необхідні рішення.

3.3. Шляхи вдосконалення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві

В попередньому підрозділі було наголошено на недостатній ефективності системи внутрішньогосподарського контролю внаслідок того, що функції контролю в більшості виконує керівник господарства, хоча позитивним моментом є процес прийняття управлінських рішень одразу після контрольних заходів. Для дослідження стану контрольних заходів в досліджуваному фермерському господарстві важливим є система тестування. Пропонуємо розроблений тест перевірки ефективності системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками (табл.3.2).

Таблиця 3.2

Розроблений тест внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві

№ з\п	Запитання	Варіанти відповіді			Примітки контролера
		Так	Ні	Інформація відсутня	
1	Чи передбачено авансові платежі постачальникам і підрядникам?	+			80%
2	Чи контролюються терміни реєстрації податкової накладної в ЄРПН постачальниками і підрядниками		+		
3	Чи залучаються фахівці для юридично-правової підтримки укладання договорів?		+		
4	Чи вчасно здійснюється оплата постачальникам і підрядникам?	+			
5	Чи здійснюються аналітичні процедури щодо кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками?		+		
6	Чи здійснюється взаємозвірка розрахунків з постачальниками і підрядниками?	+			В міру необхідності, перед складанням фінансової звітності
7	Чи здійснювався аудит в господарстві?		+		

Застосування системи тестування дозволить виявити проблемні аспекти цієї ділянки господарського процесу і намітити конкретні шляхи їх удосконалення.

Для ефективної побудови системи внутрішньогосподарського призначення важливим є регламентація послідовності дій контролера щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками в фермерському господарстві. Розроблений алгоритм системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві наведено на рис. 3.4. Реалізація пропонованої послідовності дозволить уніфікувати контрольні процедури для оптимізації управлінських рішень.

Рис. 3.4. Розроблений алгоритм системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві

Таким чином, для дослідження стану контрольних заходів в досліджуваному фермерському господарстві важливим є система тестування. Пропонуємо розроблений тест перевірки ефективності системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. Застосування системи тестування дозволить виявити проблемні аспекти цієї ділянки господарського процесу і намітити конкретні шляхи їх удосконалення. Для ефективно побудови системи внутрішньогосподарського призначення важливим є регламентація послідовності дій контролера щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками в фермерському господарстві. В кваліфікаційній роботі наведено розроблений алгоритм системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Реалізація пропонованої послідовності дозволить уніфікувати контрольні процедури для оптимізації управлінських рішень.

Висновки до розділу 3

1. Для внутрішньогосподарського контролю дуже важливим є застосування аналітичного інструментарію. Вважаємо необхідним аналізувати оборотність кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості підвищився в 2,5 рази, що означає здатність господарства оплатити заборгованість перед постачальниками і підрядниками та укласти нові договори на постачання товарно-матеріальних цінностей. Тривалість 1 обороту кредиторської заборгованості становить 33 дні в 2022р. і зміна цього показника в порівнянні з 2018-м роком складає 54,8%.

2. Важливим також є аналіз співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості, аби зрозуміти, чи вистачить грошових коштів після повернення дебіторами для розрахунків з постачальниками і

підрядниками. Рівень кредиторської заборгованості протягом періоду 2018 – 2021 рр. значно вищий, ніж дебіторська заборгованість, проте в 2022р. спостерігаємо суттєве зменшення рівня заборгованості перед постачальниками, отже, має місце скорочення ділових контактів в зв'язку з воєнними діями в країні та скороченням обсягів реалізації вирощеної сільськогосподарської продукції. Коефіцієнт покриття або загальної ліквідності має тенденцію до підвищення, тобто господарство підвищує платоспроможність і здатність погашати свою заборгованість перед постачальниками і підрядниками власними грошовими активами.

3. В досліджуваному фермерському господарстві внутрішньогосподарський контроль представлений діями керівника щодо розрахунково-платіжної дисципліни, виконання договорів, своєчасності оплати постачальниками і підрядникам. Бухгалтер здійснює інвентаризацію розрахунків перед складанням фінансової річної звітності. Керівник ретельно контролює якість матеріальних цінностей, поставлених постачальниками, якість виконаних робіт і наданих послуг підрядниками. Бухгалтер контролює фіксацію розрахунків в первинних документах. Аналітичні процедури в досліджуваному фермерському господарстві не проводяться, тому система внутрішньогосподарського контролю побудована на реалізації оперативних напрямків перевірки своєчасності розрахунків з постачальниками і підрядниками, виконання умов договірних взаємовідносин. Процес прийняття управлінських рішень здійснюється одразу після контрольних заходів, тому керівник одразу фіксує результати контрольних процедур та ухвалює необхідні рішення.

4. Для дослідження стану контрольних заходів в досліджуваному фермерському господарстві важливим є система тестування. Пропонуємо розроблений тест перевірки ефективності системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. Застосування системи тестування дозволить виявити проблемні аспекти цієї ділянки господарського процесу і намітити конкретні шляхи їх удосконалення. Для

ефективної побудови системи внутрішньогосподарського призначення важливим є регламентація послідовності дій контролера щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками в фермерському господарстві. В кваліфікаційній роботі наведено розроблений алгоритм системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Реалізація пропонованої послідовності дозволить уніфікувати контрольні процедури для оптимізації управлінських рішень.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Бізнес-процеси на підприємстві зумовлюють необхідність побудови та налагодження взаємовідносин з різними партнерами в частині поповнення запасів, надання послуг чи виконання робіт для виробництва і реалізації продукції. Закупівля товарно-матеріальних цінностей здійснюється завдяки взаємовідносинам з постачальниками, в процесі виробництва відбувається використання ТМЦ в процесі виробництва, а також споживання робіт та послуг підрядників. Кругообіг ресурсів на підприємстві завершується реалізацією виробленої продукції, в процесі якого також може виникнути потреба в залучення підрядників для виконання робіт чи надання послуг. Розрахунки з постачальниками і підрядниками забезпечують ритмічність та безперервність виробничого процесу та характеризують платоспроможність й ділову репутацію підприємства.

2. Розрахунки з постачальниками і підрядниками мають суттєвий вплив на ділову репутацію підприємства, тому зумовлюють потребу в формуванні якісної системи обліку і внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. Формування системи обліку розрахунки із постачальниками та підрядниками передбачає реалізацію завдань щодо достовірності документування розрахункових операцій; правильності та законності облікового відображення розрахункових операцій; своєчасності податкового обліку розрахункових операцій; аналізу стану погашення заборгованості за розрахунками та взаємозвірки розрахунків. Формування системи внутрішньогосподарського контролю забезпечує перевірку обґрунтованості документування розрахункових операцій; перевірку платіжної дисципліни; виявлення та аналіз помилок та порушень в частині вимог чинного законодавства; оцінку та аналіз інформаційного ресурсу для потреб управління.

3. Взаємовідносини з партнерами підприємства, в тому числі, постачальниками і підрядниками, будуються на основі Господарського

кодексу України; Питання оподаткування бізнес-операцій з партнерами підприємства регламентує Податковий кодекс України. Облікові аспекти розрахунків з постачальниками і підрядниками висвітлено в Законах України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НПСБО 11 «Зобов'язання». Важливим для суб'єкта підприємництва є розробка внутрішніх розпорядчих документів, зокрема, Положення про облікову політику, зокрема, в частині кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками, а також Положення про організацію системи контролю на підприємстві. Відповідальність за формування цих документів покладено на керівника і бухгалтера. Метою цих локальних документів є фіксація облікового підходу до кожної бізнес-операції з врахуванням особливостей діяльності, тому кожне підприємство має проаналізувати запропоновані методичні прийоми в державних нормативних актах і з переліку обрати оптимальний з огляду на специфіку діяльності та потреби управління.

4. Фермерське господарство «Фаворит» Солонянського району Дніпропетровської області було зареєстровано в 2001 році. Наразі господарство здійснює діяльність з вирощування сільськогосподарських культур, зокрема, зернових та олійних культур, гуртової торгівлі вирощеною продукцією та роздрібною торгівлею продуктами харчування з лотків та на ринках. Місцерозташування підприємства дозволяє побудувати економічно - вигідні логістичні шляхи для реалізації вирощеної продукції. Дані аналізу показників майнового стану свідчать про несуттєве підвищення вартості майна - на 5,59%. Позитивним явищем є скорочення кредиторської заборгованості на 51,55%, що свідчить про покращення здатності своєчасно погашати свої зобов'язання та платіжної дисципліни, отже, досліджуване господарство є надійним діловим партнером та привабливим для контрагентів. Сума чистого доходу від реалізації продукції С(Ф)Г «Фаворит» підвищилась на 10,36%, проте зниження суми прибутку від діяльності складає 5,85%.

5. В досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» облік ведеться в комп'ютерній програмі Excel, яка дозволяє здійснити налаштування облікових реєстрів на основі первинних документів і на підставі введених формул та посилань на окремі аркуші книги сформувані оборотно-сальдові відомості по окремих рахунках і підприємству в цілому. Податковий облік здійснюється в частині нарахування і сплата податків: єдиного податку 4 групи, мінімального податкового зобов'язання, податку з доходів фізичних осіб, військового збору, єдиного соціального внеску. Податкові накладні складаються і реєструються в ЄРПН за допомогою електронного кабінету платника податків. В цьому ресурсі бухгалтер також формує інші види податкової звітності. Фінансова звітність складається в Excel за спрощеним варіантом в частині Балансу та Звіту про фінансові результати. В господарстві не затверджено Положення про облікову політику.

6. В досліджуваному фермерському господарстві «Фаворит» всі взаємовідносини з постачальниками і підрядниками будуються на основі господарських договорів. Для обліку розрахунків з постачальниками увага приділяється товаросупровідним документам. На основі товаросупровідних документів на складі досліджуваного фермерського господарства оформлюються документи на оприбуткування цінностей, прийнятих робіт та послуг. За поставлені цінності або виконані роботи та надані послуги здійснюються розрахунки з постачальниками та підрядниками. Дані первинних документів вносяться в програму Excel для узагальнення інформації щодо поставлених цінностей, виконаних робіт, наданих послуг та суми заборгованості постачальникам. Дані щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками узагальнюються протягом звітного місяця і є основою для формування оборотів та визначення сальдо по рахунку 631 у спеціальній відомості по рахунках. На основі цієї відомості в кінці звітного періоду в програмі Excel складається фінансова звітність, де зазначається

сальдо кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками.

7. Вважаємо доцільним зазначити про діджиталізацію бізнес-процесів, в тому числі системи обліку в фермерському господарстві. Наразі рекомендованим спеціалізованим продуктом є комп'ютерна програма AgriAnalytica, яку розробники пропонують саме для фермерських господарств. Реалізація облікових завдань в програмі AgriAnalytica передбачає введення даних про нового постачальника та підрядника в довідник «Контрагенти», введення даних про укладений договір з постачальником та підрядником, формування первинних документів (прибуткової накладної, акту виконаних робіт, рахунку від постачальника, довіреності), формування узагальнюючих документів (оборотно-сальдової відомості, реєстру документів по розрахунках з контрагентами, оборотно-сальдової відомості по рахунку 63, картки рахунку, аналізу рахунку).

8. Для внутрішньогосподарського контролю дуже важливим є застосування аналітичного інструментарію. Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості підвищився в 2,5 рази, що означає здатність господарства оплатити заборгованість перед постачальниками і підрядниками та укласти нові договори на постачання товарно-матеріальних цінностей. Тривалість 1 обороту кредиторської заборгованості становить 33 дні в 2022р. і зміна цього показника в порівнянні з 2018-м роком складає 54,8%. Рівень кредиторської заборгованості протягом періоду 2018 – 2021 рр. значно вищий, ніж дебіторська заборгованість, проте в 2022р. спостерігаємо суттєве зменшення рівня заборгованості перед постачальниками, отже, має місце скорочення ділових контактів в зв'язку з воєнними діями в країні та скороченням обсягів реалізації вирощеної сільськогосподарської продукції. Коефіцієнт покриття або загальної ліквідності має тенденцію до підвищення, тобто господарство підвищує платоспроможність і здатність погашати свою заборгованість перед постачальниками і підрядниками власними грошовими активами.

9. В досліджуваному фермерському господарстві внутрішньогосподарський контроль представлений діями керівника щодо розрахунково-платіжної дисципліни, виконання договорів, своєчасності оплати постачальниками і підрядникам. Бухгалтер здійснює інвентаризацію розрахунків перед складанням фінансової річної звітності. Керівник ретельно контролює якість матеріальних цінностей, поставлених постачальниками, якість виконаних робіт і наданих послуг підрядниками. Бухгалтер контролює фіксацію розрахунків в первинних документах. Аналітичні процедури в досліджуваному фермерському господарстві не проводяться, тому система внутрішньогосподарського контролю побудована на реалізації оперативних напрямків перевірки своєчасності розрахунків з постачальниками і підрядниками, виконання умов договірних взаємовідносин. Процес прийняття управлінських рішень здійснюється одразу після контрольних заходів, тому керівник одразу фіксує результати контрольних процедур та ухвалює необхідні рішення.

10. Для дослідження стану контрольних заходів в досліджуваному фермерському господарстві важливим є система тестування. Пропонуємо розроблений тест перевірки ефективності системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками. Застосування системи тестування дозволить виявити проблемні аспекти цієї ділянки господарського процесу і намітити конкретні шляхи їх удосконалення. Для ефективної побудови системи внутрішньогосподарського призначення важливим є регламентація послідовності дій контролера щодо розрахунків з постачальниками і підрядниками в фермерському господарстві. В кваліфікаційній роботі наведено розроблений алгоритм системи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Реалізація пропонованої послідовності дозволить уніфікувати контрольні процедури для оптимізації управлінських рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабенко Л.В., Фесенко В.В., Цьома К.Ю. (2016). Прикладні аспекти обліку та внутрішнього контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 4(04). С. 419-424. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/1207/1/Babenko.pdf>
2. Безкоровайна Л. В. (2016). Особливості бухгалтерського обліку дебіторської і кредиторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=eng&z=5310>.
3. Бержанір І.А., Бержанір А.Л., Ящук Т.А. (2020). Економічна сутність зобов'язань і розрахунків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. Випуск 2(19). С.240-244. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/42.pdf
4. Белозерцев В. С., Худякова О. С. (2019). Методика обліку та аудиту розрахунків з контрагентами на підприємстві. *Економіка та держава*. № 1. С. 73–77. URL: DOI: 10.32702/2306-6806.2019.1.73
5. Беляєва Л.А., Сисун К.О. (2020). Сучасні тенденції у розрахунках з постачальниками та підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 3 (26). URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/26_2020/25.pdf с.139-145
6. Бондаренко Н.М. (2017). Внутрішньогосподарський контроль зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. *Економіка і суспільство*. Випуск № 13. С.1307-1315. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/218.pdf
7. Буркова Л. А., Георгієва М. Ю. (2020). Проблемні аспекти обліку й оподаткування розрахунків з постачальниками та підрядниками.

- Фінансовий простір*. № 4 (40). С.131-139 .DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.4\(40\).2020.221716](https://doi.org/10.18371/fp.4(40).2020.221716)
8. Гайдаржийська О.М., Попович О.В., Кромбет А.Ю. (2018). Теоретичні аспекти обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. *Електронний науковий фаховий журнал Мукачівського державного університету «Економіка та суспільство»*. № 18. С. 874–880. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/40433>
 9. Гевлич І.Г., Бабій А.В. (2019). Економічний зміст заборгованості перед постачальниками та підрядниками в рамках прийняття управлінських рішень. *Економіка і організація управління*. № 3 (35), С.30-38. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/7739/7737>
 - 10.Гевчук А.В. (2019). Методика дослідження бухгалтерської звітності в процесі перевірки розрахунків з контрагентами. *Інтернаука. Серія «Економічні науки»*. № 6. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-6-5073>
 - 11.Гончарук С., Чапко Т. (2022). Розрахунки з постачальниками: облік та аналіз впливу на ефективність підприємства. *Молодий вчений*. №9 (109). С. 129-132. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-28>
 - 12.Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
 - 13.Замота І.О. Аспекти автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування в Україні : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Ірпінь, 22 лютого 2017 р. Ірпінь : Університет ДФС України, 2017. С. 206–208.
 - 14.Колумбет О., Давидюк Н., Блінцова Н. (2019). Зобов'язання та розрахунки як економіко-правова категорія та об'єкт бухгалтерського спостереження. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*, № 46. С.44-60. DOI: 10.32703/2664-2964-2019-46-44-60

- 15.Ковова І.С., Добровольська О.А. (2018). Вітчизняні засоби автоматизації обліку і контролю розрахунків з контрагентами. *Інтернаука: міжн. наук. журн. Серія: «Економічні науки»*. № 11. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2018-11-4320>.
- 16.Коновалова К.Т., Макарова А.С. (2018). Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 34. С.181-184. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/40.pdf
- 17.Круковська О. (2021). Особливості обліку розрахунків із постачальниками, підрядниками та кредиторської заборгованості аграрних підприємств. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. №5. С.123-130. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2021.5.15>
- 18.Любар О. О. (2020). Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. *Агросвіт*. № 1. С. 48–60. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.1.48](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.1.48)
- 19.Ляшенко А.Р. (2020). Напрями удосконалення обліку зобов'язань підприємств. *Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ*. Вип. 2. С.3-8. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/7159/1/visnik-snt_nni-bm_hntusg_-2_2020-3-8.pdf
- 20.Матюха В.І., Мисака Г.В. (2018). Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Молодий вчений*. № 1(53). С. 930–932. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5484>
- 21.Меліхова Т. О., Феофанов Л. К., Присяжнюк Д. В. (2021). Удосконалення організації та методики внутрішнього та зовнішнього контролю розрахунків з постачальниками. *Агросвіт*. № 20. С. 32–39. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.20.32](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.20.32)
- 22.Мервенецька В.Ф. (2018). Взаємозалік заборгованості як спосіб закриття розрахунків із контрагентом. *Баланс-Агро*. № 6. С. 10–15.

23. Мулик Т.О., Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. (2019). Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. № 1. С. 146–160. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2019_1_14
24. Мулик Я. І. (2018). Стан та перспективи розвитку аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*, (2), 106-115. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.
25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
26. Нікітчук К. М. (2016). Аудиторські процедури як основи контролю розрахунків із постачальниками і підрядниками. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*, (4). URL: <http://easterneurope-ebm.in.ua>.
27. Оляднічук Н.В. (2021). Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. № 47. С. 86–92. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2021/47-2021/12.pdf>
28. Онищенко О.В., Ткаченко І.В., Уфумов В.В. (2018). Особливості обліку поточних зобов'язань підприємств та шляхи його вдосконалення. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 6 (17). С.718-722. <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Onishhenko-O.V.-Tkachenko-I.V.-Ufumov-V.V..pdf>
29. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.03.1999 р. № 291. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG4185.html

- 30.Побережець О.В., Кравченко В.І. (2017). Удосконалення обліку розрахунків із постачальниками і підрядниками. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. Т. 22. Вип. 4(57). С. 138–141.
- 31.Податковий кодекс України: Закон України від 02. 12. 2010 р. № 2755-VI із змінами та доповненнями. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T102755.html#1988
- 32.Подмешальська Ю. В., Корнієнко Д. В. (2021). Облік розрахунків з постачальниками за видами економічної діяльності. *Агросвіт*. № 24. С. 58–64. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.24.58](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.24.58)
- 33.Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Мінфіну від 24.05.95 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
- 34.Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
- 35.Потриваєва Н.В., Параконна А.В. (2016). Зобов'язання і розрахунки: економічна та юридична сутність категорій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 14. С.997-1000. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/200.pdf>
- 36.Примуш Ю., Головченко Є. (2020). Оптимізація розрахунків із постачальниками та підрядниками підприємств. *Економічний простір*. №163. С. 133-137. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-23>
- 37.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text)
- 38.Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
- 39.Про платіжні послуги: Закон України» від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

- 40.Пуріс О. Засади обліку і контролю розрахунків з постачальниками і підрядниками на підприємстві. Обліково-фінансове забезпечення в управлінні економічною стійкістю підприємства: сучасні тенденції і перспективи розвитку / за заг. ред. Губарик О.М., Халатур С.М., - Дніпро: Друкарня «Стандарт» (ПП Бойко В.В.) 2023. – С.222-235
- 41.Руда Л., Причепя І., Липецька О. (2022). Організація обліку та методичні засади проведення аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Економіка та суспільство*. №35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-48>
- 42.Савчук Д.Г., Доготар А.В. Особливості внутрішньогосподарського контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками // Матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. «Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств» (м. Одеса, 9–10.11.2018 р.). Вид-во «Молодий вчений», 2018. С. 120–124.
- 43.Сирцева С.В., Щербак М.М. (2016). Напрями вдосконалення обліку, аналізу та аудиту розрахунків із контрагентами. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 14. С.1001-1005. <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/201.pdf>
- 44.Сінянський К.П. (2016). Зобов'язання як теоретико-правова категорія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Вип. 39(2). С. 25–31. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_39\(2\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2016_39(2)__7).
- 45.Тарасова О.В., Курдасова Н.О. (2020). Питання організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Випуск 3 (59). С.158-161. http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2020/59_2020/29.pdf
- 46.Фатенок-Ткачук А. О., Данилко А. Р. (2016). Облікові процедури контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Т. 26, (1), с. 179-187.

- 47.Феофанова І.В., Хорольська Н.В. (2019). Організація внутрішнього аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Сталий розвиток економіки*. №4 [45]. С.142-149. URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/download/100/97>
- 48.Шендригоренко М.Т. (2018). Актуальні питання аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений*. № 1(53). URL: <http://elibrary.donnuet.edu.ua/596/1/Шендригоренко%20Молодий%20вчений.pdf>
- 49.Шот А.П., Сівак В.С. (2021). Аналітичне забезпечення обліку і контролю виконання договірних зобов'язань з постачальниками. *Економіка та суспільство*. Вип. 30. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/629/603>
- 50.Ящук О.Й. Облік розрахунків з постачальниками та шляхи його вдосконалення. Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 9–10 листопада 2018 р. Одеса : Молодий вчений, 2018. С. 127–130.